Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ

સ્વાધિની

સરસ્વતી દેવી

પ્રકટકર્તા—

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા.

ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ.

વાર્ષિક લવાજમ ૧-૮-૦ ભેટની બુક સહિત પોસ્ટેજ ચાર આના.

પુસ્તક ૫૩ મું. અંક ૨ જો. | વૈશાખ | વીર સં. ૨૪૬૩ વિક્રમ સં. ૧૯૯૩

अनुक्रमणिका

૧	શ્રી શાંતિજિન સ્તવન	(ઋષિ અનુપચંદ) ...	૩૭
૨	દેલવાડાના સ્થાપત્યને ચરણે. પદ્ય.	(વિનોદચંદ્ર શાહ) ...	૩૮
૩	સૂક્તમુક્તાવળી-સિંદૂર પ્રકર. અનુવાદ વિવેચન સાથે	(ભગવાનદાસ) ...	૩૯
૪	શ્રી મહાવીર જયંતિ પ્રસંગે ગવાયેલી કવિતાનો અર્થ	(સ. ક. વિ.) ...	૪૫
૫	પરમાનંદ પચ્ચીશીનો અનુવાદ	(,,) ...	૪૫
૬	નમિરાજર્ષિનો ત્યાગ	(,,) ...	૪૭
૭	શ્રી પ્રશ્નચિંતામણિ ગ્રંથમાંથી કેટલાક પ્રશ્નોત્તરો	(મો. ક. [illegible]) ...	૪૯
૮	વ્યવહાર કૌશલ્ય. નાના લેખ ૬ [૯૦-૯૧-૯૨	(મૌક્તિક) ..	૫૨
૯	ન્યુસપેપરનું વાંચન વિકથાની પુષ્ટિ કરનાર છે ...	([illegible]) ...	૫૫
૧૦	[illegible]નું પ્રમાણ	(,,) ...	૫૬
૧૧	જૈન [illegible] ધ્યાન આપશો !	(,,) ...	૫૭
૧૨	પ્રશ્નોત્તર	([illegible]) ...	૫૮
૧૩	પ્રભાવિક પુરુષો—અંતિમ રાજર્ષિ ઉદાયન	(મોહનલાલ દીપચંદ ચોકસી) ...	૬૧
૧૪	પ્રશ્નોત્તરમાં સુધારો	...	૬૫
૧૫	અક્ષરમાળા (૫)	([illegible]) ...	૬૬

સભાસદોને સૂચના

અમારા માનવંતા લાઈફમેમ્બરોમાંથી કેટલાએક બંધુઓ વારંવાર પોસ્ટેજ મોકલીને ભેટની બુકો મંગાવવાનું લખ્યા છતાં એકંદર ૧૧ બુકો પોસ્ટેજના ૧૧। આના મોકલીને મંગાવતા નથી. તેમને વેલ્યુ કરીને મોકલતાં પાંચ આના વધારે ખર્ચ લાગશે તથા હવે પ્રમાદ તજી મંગાવવા તસ્દી લેશો.

નવા ચૈત્રી જૈન પંચાંગ

કાયમ પ્રમાણે જોધપુરી શ્રીધર શિવલાલના ચંડુ પંચાંગ અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. ખરીદનાર માટે કિંમત અરધો આનો. સો નકલના રૂા. ૨)

અમારા છપાવેલા કાર્તિકી જૈન પંચાંગ પોસ્ટેજ મોકલનારને મફત મોકલશું.

For Private And Personal Use Only

પુસ્તક ૫૩ મું | વૈશાખ | અંક ૨ જો
વિ. સં. ૧૯૯૩ | | વીર સં. ૨૪૬૩

श्री शान्तिजिन स्तवन

(छोटे से बलमा मेरे आँगने में गील्ली खेले—यह राग.

शान्तिजिनन्दजी को सेविये, तो शान्ति पावे।
शान्ति को पावे, अशान्ति नसावे ॥ टेर ॥
शरणे तुमारे अब राखिये, तो शान्ति आवे।
जगत अशान्ति मिटाइये, तो शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ १ ॥
शान्ति से दरस दिखाइये, तो शान्ति आवे।
शान्ति से चरनों में राखिये, तो शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ २ ॥
स्वपने में दरस दिखाइये, तो शान्ति आवे।
प्रेम से तुमसे रिझाइये, तो शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ ३ ॥
पौषध में पारावत आवियो, तो शरणे राखे।
दया का पाठ बताइये, तो शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ ४ ॥
नगर [1]आघाटपुर आवियें, तो शान्ति आवे।
चार जिनालय भेटिये तो, शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ ५ ॥
सुबोध मल्ली न्याय साथ में, शान्ति को पावे।
सागर से पार उतारिये, तो शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ ६ ॥
ऋषि अनूपचन्द्र यूँ कहे, शान्ति को ध्यावे।
मोह को मन से निकालिये, तो शान्ति आवे ॥ शान्ति० ॥ ७ ॥

ऋषि अनूपचन्द्र–उदयपुर

---

१. आघाटपुर, उदयपुर स्टेशन से शहर जाते रास्ते में आता है।

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

દેલવાડાના સ્થાપત્યને ચરણે

સ્મરણો જગાવ્યા જુગ જુગ એ જૈન કોમ ત્હેં ત્હેં,
તારો પ્રતાપ વહતો દિન એક સૌ દિગન્તે;
વર્ષો વહી ગયાં પણ એવી ઊભી કળા છે,
જ્યાં જૈન ઋદ્ધિ ભાસે એવી પૂનિત ધરા છે. ૧

શ્રી તીર્થ એ શત્રુંજય શાશ્વત ઊભો પ્રમાણો,
ગિરિનાર પુરીપાવા એવાં ઘણાંય જાણો;
આ સર્વ તીર્થ જો કે કૈં કૈં કળાભર્યાં છે,
મંદિર દેલવાડા પ્રાચીન સ્મરણ નર્યાં છે. ૨

ઓ દિવ્ય દેલવાડા ! તારી ભૂમિ પૂનિત છે,
એ વિમળ તેજ વસ્તુથી પાદરજ પૂનિત છે;
તારે પ્રતાપ ધામે શુભ મંદિરો ચણાવ્યા,
શુભ ચર્ણ રજ વિભૂષિત ભૂ-પત્થરો ગનાવ્યા. ૩

ઓ . તુજ કળા નિહાળી આંસું ઉન્હાં વહે છે,
'શાશ્વત નથી કંઇ પણ' એ 'મૌન ગાન કહે છે';
'ઓ. ના હસો, અરે ના' ધ્વનિ કર્ણપટ પડે છે.
'જો કે જગે ન જોતાં અમ જોડી કો' રડે છે. ૪

ઓ જૈન ! જૈન ઇતરો ! આ દેશ જો તમારો,
તો કાં ન તમ કળાને આગળ વધુ પ્રસારો ?;
'સર્જ્યું તે નાશ માટે' એ આદિ સૃષ્ટિ ધારો,
કિન્તુ ન થઇ પ્રફુલ્લિત કાં સ્વાસ્થ્યને સુધારો. ૫

હો ધન્ય ભાર્તભૂમિ ને દેહ નિજ રસાળો,
હો ધન્ય ધીર વિમળ, વીર વસ્તુ તેજપાળો;
હો ધન્ય અર્બુદાચળ જે ચમકતો સિતારો,
કારીગરી, કળાને એ સુકળાના 'કારો.' ૬

વિનોદચંદ્ર શાહ.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

સૂક્તમુક્તાવલીઃ સિંદૂર પ્રકરઃ

સમશ્લોકી ભાષાંતર (સભાવાર્થ)

(૪) સંઘ માહાત્મ્ય.

[ગતાંક ૧૨ ના પૃષ્ઠ ૪૪૦ થી શરૂ]

શાર્દૂલવિક્રીડિત

રત્નોનું જયમ સ્થાન રોહણગિરિ, આકાશ તારાતણું,
કલ્પદ્રુમનું જેમ સ્વર્ગ. સર તો છે સ્થાન અંભોજનું;
ને અંભોનિધિ સ્થાન જેમ જળનું. તેજોતણું ચંદ્રમા,
ગુણોનું ત્યમ સ્થાન સંઘ ભગવાન્, જાણી કરો પૂજના. ૨૧

ભાવાર્થ—રત્નોનું સ્થાન જેમ રોહણાચલ છે, તારાનું સ્થાન જેમ આકાશ છે, કલ્પવૃક્ષનું સ્થાન જેમ સ્વર્ગ છે, કમળનું સ્થાન જેમ સરોવર છે, જળનું સ્થાન જેમ સમુદ્ર છે, તેજનું સ્થાન જેમ ચંદ્ર છે તેમ ગુણનું સ્થાન ભગવાન્ સંઘ છે એમ જાણી તેની પૂજા કરો !

અત્રે કવિએ સુંદર શબ્દોમાં શ્રી સંઘનું માહાત્મ્ય દર્શાવ્યું છે. 'સંઘ' શબ્દનો અર્થ વિચારવા યોગ્ય છે. '**संहन्**'—એકત્ર થવું. એ ધાતુ પરથી એ શબ્દની ઉત્પત્તિ છે. એટલે એક નિશ્ચિત ધ્યેય–મુક્તિને માટે એકત્ર મળેલો–સંપીલો સમુદાય તે સંઘ. (Congregation for a common purpose). સંઘ એટલે સંપ (Union). સંઘમાં જો સંહતિ–સંઘટ્ટન (Compactness, solidarity) ન હોય તો તેને સંઘ નામ પણ ઘટે નહિં: નામમાત્ર સંઘ કહેવાય.

આ સંઘના ચાર પેટા વિભાગ છેઃ સાધુ–સાધ્વી–શ્રાવક–શ્રાવિકા. આધ્યાત્મિક પ્રગતિના દશાભેદથી સાધુના આચાર્ય–ઉપાધ્યાયાદિ ઉપભેદ છે. એ ચારે ય મુક્તિ-માર્ગના પથિકો છે. તેમાં વિશેષ ત્વરાથી મુસાફરી કરનાર, પ્રબળ આત્મપુરુષાર્થથી આગળ ધપનાર, મોક્ષમાર્ગના સાધક તે સાધુ–સાધ્વી, અને મંદ ગતિએ પણ નિશ્ચિત ધ્યેયથી પ્રયાણ કરનાર શ્રદ્ધાવંત જન તે શ્રાવક–શ્રાવિકા. આ ચારે ય મુમુક્ષુ છે અને મુમુક્ષુના પ્રાથમિક લક્ષણ તો એ પ્રત્યેકમાં હોય જ.

"દયા શાંતિ સમતા ક્ષમા, સત્ય ત્યાગ વૈરાગ્ય;
હોય મુમુક્ષુ ઘટ વિષે, એહ સદા ય સુજાગ્ય."

—શ્રીમદ્ રાજચંદ્રપ્રણીત આત્મસિદ્ધિ.

For Private And Personal Use Only

આવા પવિત્ર સંઘને ' ભગવાન ' વિશેષણ આપી તેનું પૂજનીયપણું સૂચવ્યું છે. તે સંઘ કેવો છે ? ગુણનું સ્થાન છે–નિવાસધામ છે, સકળગુણસંપન્ન છે. કોની જેમ ? રોહણાચલ જેમ રત્નનું સ્થાન છે, આકાશ જેમ તારાનું સ્થાન છે (છે.) તેમ.

અત્રે આપેલી ઉપમાઓનું સાર્થકપણું પ્રકારાંતરથી નીચે પ્રમાણે ઘટાવી શકાય.

સંઘ રોહણાચલ જેવો છે; કારણ કે જેમ રોહણાચલ રત્નોનું સ્થાન છે, તેમ સંઘ સમ્યગ્ જ્ઞાન–દર્શન–ચારિત્રરૂપ રત્નત્રયીનું અથવા ઉત્તમ ગુણરત્નોનું સ્થાન છે.

સંઘ આકાશ જેવો છે; કારણ કે આકાશમાં જેમ તારલા ચમકે છે તેમ સંઘ-રૂપ ગગનમાં પ્રભાવક પુરુષોરૂપ તારા ચમકે છે. આકાશ જેમ નિર્મળ હોય છે તેમ સંઘ પણ નિર્મળ હોય છે. આકાશના વિશાળ પટમાં જેમ સર્વ કોઇ અવકાશ પામે છે તેમ સંઘના વિશાળ પટમાં સર્વ કોઇ જીવ સમાવેશ પામે છે. વર્ણ-જાતિ આદિનો તેમાં કંઇ બાધ નથી.

સંઘ સ્વર્ગ જેવો છે. જેમ સ્વર્ગ સુખનું કારણ છે તેમ સંઘ સજ્જનોને સુખનું કારણ છે. સ્વર્ગમાં કલ્પવૃક્ષ હોય છે તેમ સંઘમાં સંત–કલ્પવૃક્ષો હોય છે.

સંઘ સરોવર જેવો છે; કારણ કે સરોવર જેમ વિશદ–સ્વચ્છ હોય છે તેમ સંઘ પણ વિશદ–સ્વચ્છ હૃદયવાળો હોય છે. સરોવરના જળનું પાન સર્વ કોઇ કરી શકે છે તેમ સંઘના ઉદાહરણનો સર્વ કોઇને લાભ મળે છે. સરોવરમાં જેમ પદ્મ ખીલે છે તેમ સંસારપંકમાં નિર્લેપ એવા સત્પુરુષોરૂપ કમળો સંઘમાં ખીલે છે.

" પદ્મો આપે પંકનિર્લેપ બોધ."—મનોનંદન.

સંઘ સમુદ્ર જેવો છે; કારણ કે સમુદ્ર જેમ ગંભીર અને વિશાળ હોય છે તેમ સંઘ ગંભીર અને વિશાળ હૃદયવાળો હોય છે. સમુદ્ર જેમ મર્યાદા ઉલ્લંઘતો નથી તેમ સંઘ ઉચિત મર્યાદાનો વ્યતિક્રમ કરતો નથી.

સંઘ ચંદ્રમા જેવો છે; કારણ કે ચંદ્ર જેમ નિર્મળ અને શાંત જ્યોત્સ્ના પ્રસારી આનંદ આપે છે તેમ સંઘ પણ સૌમ્ય–શાંત તેજવડે સર્વના ચિત્તને આહ્‌લાદ આપે છે.

આમ રત્નગર્ભતા, નિર્મળતા, પરોપકારિતા, સુખપ્રદતા, સ્વચ્છતા, ગંભીરતા, વિશાળતા, શાંત તેજસ્વિતા આદિ ગુણો સંઘમાં સદોદિત હોય એમ ઉપમાદ્વારા આડકતરું સૂચન કર્યું. આવા ગુણગણથી ભૂષિત સંઘ કેમ પૂજનીય ન હોય ?

અત્રે નિર્દિષ્ટ કરેલા ગુણ પોતાનામાં છે કે નહિ ? તેનું આત્મનિરીક્ષણ પણ

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir
For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વર્તમાનમાં કર્તવ્ય છે. જો પ્રસ્તુત ગુણનો સદ્ભાવ હોય તો તેની વૃદ્ધિ કરવા યોગ્ય છે અને અભાવ હોય તો આવિર્ભાવ કરવા યોગ્ય છે. વર્તમાન પરિસ્થિતિ તો એવી છે કે સંઘમાં જે પ્રાથમિક લક્ષણરૂપ ઐક્યતા હોવી જોઈએ તેનો પણ ન્યૂનતા જણાય છે. નાના નાના મતભેદો, નાના નાના સંપ્રદાયો–ગચ્છો–વાડાઓ બંધાઈ ગયા છે. એ ખેદનો વિષય છે.

"ગચ્છના ભેદ બહુ નયન નિહાળતાં, તત્ત્વની વાત કરતાં ન લાજે;
ઉદરભરણાદિ નિજ કાજ કરતાં થકા, મોહ નડિયા કલિકાળ રાજે."
—શ્રીમાન આનંદઘનજી.

"ધામધૂમે ધમાધમ ચલી, જ્ઞાનમારગ રહ્યો દૂર રે."
—શ્રીમાન યશોવિજયજી

"ગચ્છમતની જે કલ્પના, તે નહિ સદ્વ્યવહાર;
ભાન નહિ નિજ રૂપનું, તે નિશ્ચય નહિ સાર."
—શ્રી આત્મસિદ્ધિ.

જે સંસાર વિનાશ તત્પર ધરે મુક્તિતણી કામના,
જેને પાવનતાથી તીર્થ જ કહ્યું, જેના સમો કોઈ ના;
જેને તીર્થપતિ નમે, શુભ વળી સાંપડે જેથી સજ્જને,
જેની સ્ફૂર્તિ પરા, જિહાં ગુણ વસે—એવા પૂજો સંઘને. ૨૨

ભાવાર્થ:—જે સંસારનો નાશ કરવામાં ઉદ્યુક્ત હોય, મોક્ષની ઇચ્છા ધરાવે છે, જેને પવિત્રપણાને લઈ 'તીર્થ' કહ્યું છે, જેની સમાન બીજો કોઈ નથી, જેને તીર્થંકર ભગવાન પણ નમસ્કાર કરે છે, જેનાથી સજ્જનોને શુભ સાંપડે છે, જેની સ્ફૂર્તિ–હાર્દોલ્લાસ–ચેતના પરમ છે અને જેનામાં ગુણોનો નિવાસ છે એવા સંઘને પૂજો!

અહીં સંસ્કૃત શ્લોકમાં સાત વિભક્તિના પ્રયોગપૂર્વક સંઘ કેવો હોય તે બતાવ્યું છે. પ્રથમ તો તે સંસાર–જન્મપરંપરાનો નાશ કરવાને માટે કટિબદ્ધ થયો હોય, પુરુષાર્થશીલ હોય અને મુમુક્ષુ એટલે મોક્ષને ઇચ્છનારો હોય, કર્મરૂપ બંદિખાનામાંથી છૂટવાનો કામી હોય. તે સંઘ તીર્થ કહેવાય છે. **तारयतीति तीर्थः ॥** ભવસાગરથી તારે તે તીર્થ. તેમ કહેવાનું કારણ શું? તેની મન–વચન–કર્મની પવિત્રતા. તે સંઘની તોલે આવે એવું કોઈ નથી, એટલે એને ઉપમા પણ શી અપાય? તે અનુપમેય છે.

જેને અનંત જ્ઞાનાદિ નિજ ગુણ પ્રગટ્યા છે અને જે પોતે જ ધર્મતીર્થના

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

સંસ્થાપક છે, એવા તીર્થંકર ભગવાન્ પણ જેને ' नमो तीथ्थस्स ' એમ કહી નમસ્કાર કરે છે, તે સંઘની ઉત્તમતા વિષે કંઇ કહેવાપણું રહેતું નથી. આવી પૂજ્યતા માટે તેમાં તથાપ્રકારની યોગ્યતા પણ હોવી જોઇએ.

તે સજ્જનોને દ્રવ્યથી અને ભાવથી સુખનું કારણ હોય, તેની સ્ફૂર્તિ-આત્મજાગ્રતિ-કાર્યોત્સાહ ઉત્કૃષ્ટ હોય, તે પ્રમાદી ન હોય, ધર્મકર્મમાં સતત સાવધાન હોય, શાસનરક્ષણમાં સદોદ્યત હોય, તેનામાં ગુણસમૂહનો વાસ હોય, દયા, શાંતિ, ઉદારતા, ગંભીરતા આદિ ઉત્તમ ગુણો તેનામાં હોય.

આવા લક્ષણોથી જે યુક્ત હોય એવા સંઘની પૂજા કરો, ભક્તિ કરો !

સંઘ એ એક પારમાર્થિક રાજ્યસંસ્થા છે (Spiritual Government); તેમાં રાજા સ્થાને આચાર્યો છે, મંત્રી સ્થાને ઉપાધ્યાયો છે, યોદ્ધા સ્થાને ગીતાર્થ મુનિવૃષભો છે. તલવર્ગિકરૂપ સામાન્ય સાધુવર્ગ છે, સુભટ સ્થાનીય શ્રાવકો છે અને શ્રાવિકા તેની સહધર્મચારિણી છે. પરસ્પરના સહકારથી અને ઔચિત્યથી આ ગવર્નમેન્ટ ચાલી શકે છે. એ રાજ્યતંત્રનું કોઇ પણ અંગ બરાબર ન હોય, સમુચિત ન ચાલે તો તેટલે અંશે રાજ્યતંત્ર પણ ખોટકી પડે, યથાર્થ કાર્યકારી (Efficient) ન થાય. એમાં પરસ્પર સહકાર ન હોય તો રાજ્યતંત્ર સ્તંભન (Deadlock) થાય. શ્રી ઉપમિતિ કથાકારે આ રાજ્યતંત્રનું વર્ણન અતિ સુંદર આલંકારિક ભાષામાં આલેખ્યું છે; તે સઘળું વર્તમાનમાં જ્યારે સમાજની છિન્નભિન્નતા વર્તે છે એવા સમયમાં તો વિશેષે કરીને મનન કરવા યોગ્ય છે. (જુઓ ! ઉ. ભ. પ્ર. કથા, પ્રસ્તાવ ૧, શ્લો૦ ૧૪૧-૧૫૬, અને ગદ્યવિભાગમાં તેનું પારમાર્થિક વિવરણ.)

તેને લક્ષ્મી ભજે જ સત્વર સ્વયં, કીર્તિ ય આલિંગતી,
પ્રીતિ આશ્રતી ને મતિ ય મળવા અત્યંત ઉત્કંઠતી;
ઇચ્છે સ્વર્ગશ્રી ભેટવા, શિવ-રમા આલોકતી તેહને,
જે શ્રેયોરુચિ સેવતો ગુણગણ-ક્રીડાંગણા સંઘને. ૨૩.

ભાવાર્થ:—શ્રેય-કલ્યાણની કામનાવાળો જે પુરુષ ગુણસમૂહના ક્રીડાગૃહરૂપ સંઘને સેવે છે, તેને લક્ષ્મી સત્વર પોતાની મેળે આવીને ભજે છે, કીર્તિ આલિંગન કરે છે, પ્રીતિ આશ્રય કરે છે, મતિ મળવાને અત્યંત ઉત્કંઠિત થાય છે, સ્વર્ગલક્ષ્મી ભેટવાની ઇચ્છા કરે છે, મુક્તિરમણી કટાક્ષવૃષ્ટિ કરે છે. **—દીપક અલંકાર**

સંઘ ગુણસમૂહનું ક્રીડાગૃહ છે, એટલે કે સંઘમાં ઔદાર્ય, ગાંભીર્ય, ધૈર્ય, શૌર્ય, જ્ઞાન, દાન આદિ ઉત્તમ ગુણોનો નિવાસ હોય. આવા સંઘની સેવા જેને

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રેયની-કલ્યાણની કામના હોય તે કરે છે અને તે સેવાનું ફળ શું તે અત્ર બતાવ્યું છે. સંઘની સેવાથી સત્પુણ્ય-પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય બંધાય છે, એટલે ઉત્તરોત્તર વધતા પુણ્યના પ્રભાવથી ઉત્તરોત્તર ઉન્નતિ સાંપડે છે અને તેથી કરીને આ લોકમાં લક્ષ્મી મળે છે, કીર્તિ વિસ્તરે છે, લોકપ્રિયતા પ્રાપ્ત થાય છે, બુદ્ધિ ઉલ્લસે છે અને પરલોકમાં સ્વર્ગ સાંપડે છે, યાવત્ મુક્તિ પણ મળે છે.

અત્રે જે સંઘની સેવા કહી તે સેવા-ભક્તિ કેવા કેવા પ્રકારે થઇ શકે? તેનો દેશકાળાનુસાર વિવેકથી વિચાર કરવા યોગ્ય છે. સાધુ અને શ્રાવક પ્રત્યે શ્રાવક શી શી સેવા બજાવી શકે તેનો વિચાર કર્તવ્ય છે.

સાધુને વિશુદ્ધ અન્ન-પાન, જ્ઞાનોપકરણ આદિની જોગવાઇ કરી આપવાથી, સંયમધર્મમાં સ્થિરતા થાય તેવી અનુકૂળતા કરી આપવાથી, દેશકાળ વિરુદ્ધ વર્ત્તન વિનયપૂર્વક નિવારવાથી, અનુચિત પ્રવૃત્તિ કરતાં રોકવાથી, માર્ગચ્યુત થતાને ચેતવવાથી અને ઠેકાણે લાવવાથી ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારે સાધુ-સંસ્થાની સેવા શ્રાવક કરી શકે.

વિશુદ્ધ ધર્મનો સદુપદેશ આપીને, વ્હેમ-અજ્ઞાન-કુશંકા આદિનું નિવારણ કરીને, કુરૂઢિઓનો નાશ ઈચ્છીને. સમાજમાં ઐક્યની વૃદ્ધિ થાય એવી સાચી સમજણ આપીને, પોતાના આદર્શ ચારિત્રથી દૃષ્ટાંતભૂત થઈને-ઇત્યાદિ રીતે સાધુવર્ગ શ્રાવક સમુદાય પ્રત્યે પોતાની સેવાનો ફાળો આપી શકે.

પોતાના ક્ષયોપશમ પ્રમાણે નિરભિમાનપણે જ્ઞાનદાન આપીને, ગ્લાન-તપસ્વી વૃદ્ધ આદિનું યથોચિત વૈયાવૃત્ત્ય કરીને, સ્ખલના થતાં સુધારણા કરીને, માર્ગભ્રષ્ટ થતાં નિવારીને, નિર્દંભ અને નિર્મળ વર્ત્તન રાખીને, ધર્મમાં સ્થિરીકરણ કરીને એમ અનેકાનેક રીતે સાધુ પ્રત્યે પોતાની સેવાનો હિસ્સો શ્રાવક આપી શકે.

સીદાતા દુઃખી સાધર્મિકને યથાશક્તિ મદદ કરીને, પોતાના વ્યવસાયમાં તેને જોડીને અથવા હસ્તાવલંબન આપીને, સાધર્મિક બાળકો માટે વિદ્યાર્થીગૃહો, વિદ્યાલયો, જ્ઞાનશાળા, શિષ્યવૃત્તિ આદિનો પ્રબંધ કરીને, રોગાર્ત્ત બાંધવો માટે હૉસ્પીટલ વગેરેની યોજના કરીને અને આરોગ્યસંવર્ધક ઔષધનો પ્રચાર કરીને, ડાબો હાથ આપે અને જમણો હાથ ન જાણે એવી રીતે યથાશક્ય સર્વ સહાય કરીને, સાધર્મિકોમાં જ્ઞાનપ્રચાર વધે એ હેતુએ સુંદર જ્ઞાનગ્રંથોની પ્રભાવના કરીને (વર્ત્તમાનની પ્રભાવના તો પતાસામાં કે શ્રીફળમાં જ પર્યાપ્ત થઇ ગઇ છે) અને વિવેકથી વિચારતાં જે જે રીતે સર્વદેશીય ઉન્નતિ થાય તે તે સાધનોનો આશ્રય કરીને—ઇત્યાદિ પ્રકારે શ્રાવક શ્રાવક પ્રત્યે સેવા બજાવી શકે.

For Private And Personal Use Only

ટૂંકામાં જે જે પ્રકારે દુઃખનો અંત આવવાથી, શારીરિક, માનસિક અને આત્મિક ઉત્કર્ષ થાય તે તે પ્રકારે પરસ્પર સહાયભૂત થવાથી ઉચિત સેવા થઈ શકે. આ સેવાધર્મ પરમ ગહન છે.

' सेवाधर्मः परमगहनो योगिनामप्यगम्यः । '

આર્હંત્યાદિક જેનું ભક્તિ ફળ છે જ્યું ધાન્ય ખેતીતણું,
આનુષંગિક તૃણવત્ ફળ કહ્યું ઇંદ્રત્વ ચક્રીપણું;
વાચા વાક્પતિની ય જાસ મહિમા સ્તોત્રે સમર્થા નથી,
તે પાપાપહ સંઘ પાવન કરો સદ્ધામ પાદાબ્જથી ! ૨૪.

ભાવાર્થ:—જેમ ખેતીનું ફળ ધાન્ય છે તેમ જેની ભક્તિનું ફળ તીર્થંકરપણું વગેરે છે, અને ચક્રવર્તીપણું-ઇંદ્રપણું આદિ તો જેનું તૃણની જેમ આનુષંગિક ફળ છે. તથા જેના મહિમા ગાવાને વાચસ્પતિની વાણી પણ સમર્થ નથી, એવો પાપને હરનારો શ્રી સંઘ સજ્જનોના ગૃહને પોતાના પગલાંવડે પાવન કરો!

—ઉપમાલંકાર

[illegible] સેવામાં છે. જૈન [illegible] બીજ ધાન્યરૂપ [illegible] તીર્થંકર [illegible] આદિ [illegible] જેમ [illegible] પાછળ સાંઠા તો હોય જ. તેમ ચક્રવર્તીપણું-ઇંદ્રપણું વગેરે તો આનુષંગિક—સાંઠા જેવા હોઈ એના પાછળ [illegible] છે.

વાચસ્પતિ—[illegible] બૃહસ્પતિ જે પરમ બુદ્ધિશાળી ગણાય છે તેની વાણી [illegible] મહિમાનું વર્ણન કરવા સમર્થ નથી.

એવો જે [illegible] હરનારો શ્રી સંઘ તે સજ્જનોના ગૃહને પોતાના પગલાંવડે પાવન કરો!

આ ચાર શ્લોકનો સાર સમુચ્ચય:—

સ્વાગતાવૃત્ત—

સંઘ સ્થાન ગુણનું ગણી પૂજો, એહ તીર્થ સમ કોઈ ન દૂજો;
ભક્ત તીર્થપદ આદિક પામે, સંઘ તે પદ ધરો સતધામે.

॥ इति संघमाहात्म्यद्वारम् ॥

—ભગવાનદાસ મનઃસુખભાઈ મહેતા

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રી મહાવીર પ્રભુની જયન્તી પ્રસંગે

ગવાયેલી

સ્વપર જીવનસુધારણા માટે પ્રેરક કવિતાનો અનુવાદ

પ્રભુ પ્રાર્થના અથવા ખરી વસ્તુ—એકાગ્ર ચિત્ત થઈને પરમાત્માના ગુણોનું ચિન્તન કરવું તે જ વાસ્તવિક સ્તુતિ કે પ્રાર્થના છે. એવી સ્તુતિદ્વારા આત્મા, ધીરેધીરે ઉન્નત બની પરમાત્મ-અવસ્થા સુધી પહોંચી જાય છે.

ખરી શાન્તિ—જેને ખરી શાન્તિ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા હોય તેણે મનોવિકારોને દૂર કરવા પ્રયત્ન-પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ. જ્યાંસુધી પાશવવૃત્તિ (વિષય-કામના) મધુર લાગે છે ત્યાં સુધી આત્મોન્નતિનો અપૂર્વ લાભ મનુષ્ય મેળવી શકતો નથી.

સારા-શુદ્ધ વિચારો, આચારો અને ઉદ્યોગોમાં લાગ્યા રહેવું એ એક ભારે સુખ છે—મન અને શરીરને પવિત્ર રાખો, વિષય-વાસનાઓનો ત્યાગ કરો, સ્વાર્થ-બુદ્ધિને હડાવી દ્યો અને ઉચ્ચ તથા પવિત્ર જીવન વ્યતીત કરો. (કલ્યાણ-માર્ગમાં પ્રમાદ ન કરો) પ્રભાતકાળમાં જાગી, ઊંડી આત્મ-અવલોકન કરો. આત્માના અંતરમાં ઊંડી નજર નાખી જુઓ અને તમારામાં જે જે દોષ નજરે પડે તેને દૂર કરવા દૃઢ નિશ્ચય કરો તથા ગુણોને વધારવા પ્રયત્નશીલ બનો.

જેણે પોતાનું હૃદય રાગ-દ્વેષ-કામ-ક્રોધાદિક કષાયો અને ખોટી ઇચ્છાઓથી રહિત કરી લીધું છે અને જે સંસારી જીવોને અનંત દયા અને પ્રેમથી દેખતા છતાં પ્રાણીમાત્રને માટે શાન્તિના ઇચ્છક છે તેવા મનુષ્યના સુખ અને આનંદની કોઈ સીમા નથી, અર્થાત્ એવા મનુષ્ય ભારે સુખ અને આનંદમાં મસ્ત રહે છે.

આપણા મનને વિશુદ્ધ બનાવો. એમ કરવાથી તમારું જીવન સુંદર, ઉદાર, સુખી અને શાન્ત બની જશે. ઇતિશમ

"પરમાનંદ પચ્ચીશીનો અનુવાદ"

૧. પરમાનંદયુક્ત, રાગાદિક વિકારરહિત, જ્વરાદિક રોગમુક્ત અને (નિશ્ચય નયથી) આપણા જ શરીરમાં વિરાજિત પરમાત્માને નિર્મળ ધ્યાનના અભ્યાસ વગરના માનવી દેખી (અનુભવી) શકતા નથી.

૨. અનંત સુખમય, જ્ઞાનરૂપી અમૃતના સાગર સમું, અને અનંત બળયુક્ત પરમાત્મસ્વરૂપ છે.

૩ રાગાદિક વિકારથી રહિત, સર્વ સાંસારિક બાધા-પીડાથી મુક્ત, સર્વ પરિગ્રહ-મમતા રહિત અને પરમ સુખસંપન્ન, શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ ચૈતન્ય જ પરમાત્માનું સ્વરૂપ-લક્ષણ જાણવું.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૪. આપણા આત્માનો ઉદ્ધાર કરવાની ચિન્તા ઉત્તમ, મોહ-મમતાવશ પરહિતની ચિન્તા કરવી તે મધ્યમ, કામભોગની ચિન્તા કરવી તે અધમ અને અન્યનું અહિત કરવાની વિચારણાને અધમાધમ સમજી, સુજ્ઞ જનોએ આત્મવિકાસ સાધવા બનતી કાળજી જરૂર રાખવી.

૫. સર્વ સંકલ્પ-વિકલ્પોના નાશજનિત જ્ઞાનરૂપી અમૃતને તપસ્વી મહાત્માઓ વિવેકરૂપ અંજલી (ખોબા) વતી પીવે છે.

૬. સદાનંદમય સ્વચેતનને જે મહાનુભાવ જાણે-પિછાણે-અનુભવે છે તે ખરો પંડિત છે. પરમાનંદના કારણરૂપ નિજ આત્માને તે સેવે-આરાધે છે.

૭. જેમ કમળના પત્રથી જળ સદા ન્યારું જ રહે છે તેમ આ આત્મા સ્વભાવે જ દેહ વિષે સદા રાગ-દ્વેષ-મમતાદિક વિકારોથી અલિપ્તપણે રહે છે.

૮. નિશ્ચય કરી આત્માનું સ્વરૂપ જ્ઞાનાવરણીય પ્રમુખ દ્રવ્ય કર્મ-મળથી મુક્ત, રાગ-દ્વેષાદિક ભાવકર્મથી રહિત અને ઔદારિક-વૈક્રિય પ્રમુખ શરીરરૂપ નોકર્મથી રહિત જાણવું.

૯. આનંદરૂપ પરમાત્મસ્વરૂપ નિજ દેહમાં વિદ્યમાન છતાં ધ્યાનના અભ્યાસ વગરના જીવો, જેમ જાતિઅંધો સૂર્યને દેખી શકતા નથી તેમ તેને દેખી-અનુભવી શકતા નથી.

૧૦. મુમુક્ષુ જનોએ એનું ધ્યાન-ચિન્તવન કરવું જોઇએ કે જે વડે ચંચળ મન સ્થિર થઇ પરમાત્મસ્વરૂપમાં લીન થઇ જાય અને શુદ્ધ ચૈતન્ય ચમત્કાર લક્ષણ પરમાત્મસ્વરૂપનો અનુભવ થવા પામે. વૈરાગ્ય અને અભ્યાસના બળથી તેનો સાક્ષાત્કાર થવા પામે છે.

૧૧. ધ્યાનના અભ્યાસી એવા ઉત્તમ મુમુક્ષુઓ નિશ્ચયે સર્વ દુઃખોથી મુક્ત થઇ શકે પરમાત્મસ્વરૂપને સાક્ષાત્ પ્રાપ્ત કરી, ક્ષણમાત્રમાં સર્વ કર્મનો ક્ષય કરવા રૂપ મોક્ષને પામે છે અને ત્યાં જન્મ તથા મરણ રહિત શાશ્વત સુખમય સ્થિતિમાં કાયમ બિરાજે છે

૧૨. સ્વમાનસમાં સ્થલીન થયેલા મુમુક્ષુઓ સર્વ સંકલ્પ-વિકલ્પ રહિત, આનંદસ્વરૂપ પરમાત્મતત્ત્વમાં જ કાયમ સ્થિર થઇ રહે છે. એવા યોગી જનો આવા શુદ્ધ પરમાત્મસ્વરૂપને સાક્ષાત્ જાણીને અનુભવે છે. એવી દુષ્કર કરણી પરમપુરુષાર્થસાધ્ય છે.

૧૩. ચિદાનંદમય, શુદ્ધ-નિર્વિકાર, નિરાકાર, સર્વ આધિ-વ્યાધિ રહિત, અનંત અક્ષય સુખસંપન્ન, તથા સર્વ સંગ-આસક્તિ રહિત સર્વજ્ઞે એ પરમાત્મસ્વરૂપ દર્શાવ્યું છે.

૧૪. નિશ્ચયે કરી આ આપણો આત્મા સમસ્ત લોકપ્રમાણ અસંખ્ય પ્રદેશવાળો અને વ્યવહાર દૃષ્ટિથી નિજ નિજ શરીરવ્યાપી જ છે એમ સર્વજ્ઞોએ નિઃશંક વખાણ્યો છે.

૧૫. ઉપરોક્ત શુદ્ધ પરમાત્મસ્વરૂપ જે ક્ષણે સાક્ષાત્ દેખાય-અનુભવાય છે તે જ ક્ષણે સર્વ રાગાદિક વિકારજનિત આકુળતા રહિત નિર્વિકલ્પ સમાધિવડે સ્થિર-શાન્ત થ **સ્વસ્થ-પ્રસન્નચિત્ત ને નિશ્ચળ યોગી આત્મા** થઇ રહે છે.

૧૬-૧૯. તે પરમ ધ્યાની યોગી પોતે જ **પરમબ્રહ્મ** તથા ઘાતિયાં કર્મને જીતવાથી **જિનરાજ**, શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ થવાથી **પરમતત્ત્વ**, તથા જગતમાત્રના હિત-ઉપદેશક થ જવાથી **પરમગુરુ**. સર્વપ્રકાશક થવાથી **પરમજ્યોતિ**, સર્વ ઘાતિયાં કર્મનો સર્વથા ક્ષ

For Private And Personal Use Only

કરવા સમર્થ થયાથી **પરમતપ,** ધ્યાન–ધ્યાતા અભેદરૂપ થયાથી **શુક્લધ્યાનરૂપ પરમધ્યાન** એવા પરમાત્મસ્વરૂપ થઇ જાય છે. તથા તે પરમયોગી સર્વ કલ્યાણ–મંગળરૂપ, સર્વ સુખભોગી, શુદ્ધ જ્ઞાનસ્વરૂપ અને પરમ શાન્તિમય થઇ જાય છે. તેમજ તે પરમ યોગી પરમસુખ (આનંદ) મય, પરમ સુખદાયક અને પરમ ચૈતન્ય પ્રમુખ અનંત ગુણનો સાગર બની રહે છે.

૨૦. પરમ આહ્લાદયુક્ત તથા સર્વથા રાગ દ્વેષ રહિત એવા પરમ પૂજ્ય અર્હંત તત્ત્વને જે જ્ઞાની પુરુષો આપણા દેહમાં દેખે–જાણે–અનુભવે છે તેને જ ખરા પંડિત સમજવા.

૨૧–૨૨. એ જ પ્રકારે સર્વ આકાર–સંસ્થાનાદિ રહિત, શુદ્ધ, સ્વસ્વરૂપે સદા વિરાજિત, રાગાદિક સર્વ વિકાર રહિત અને અનંત જ્ઞાન–દર્શનાદિ અષ્ટગુણોપેત એવા નિરંજન સિદ્ધ–સ્વરૂપને જે ધ્યાવે અર્થાત્ સિદ્ધ પરમેષ્ઠીને પામવા ત્રણે લોક અને ત્રિકાળવર્તી સમસ્ત પદાર્થ સાર્થને એક સાથે પ્રકાશ કરવાવાળા કેવળજ્ઞાનાદિક ગુણોની પ્રાપ્તિ માટે જે યોગી મહાશય પોતાના આત્માને પણ પરમ આનંદના કારણરૂપ સમજીને સેવે–આરાધે છે તેજ ખરો પંડિત છે.

૨૩–૨૪. જેમ સુવર્ણપાષાણ મધ્યે સુવર્ણ ગુપ્ત રીતે રહેલું હોય છે. જેમ દૂધ મધ્યે ઘી અને તલ મધ્યે તેલ રહેલ હોય છે તેમ દેહ મધ્યે આત્મા ગુપ્ત રીતે રહેલ છે. વળી જેમ કાષ્ઠ મધ્યે અગ્નિ શક્તિ–સત્તારૂપે રહે છે તેમ દેહ મધ્યે આ આત્માને શક્તિ–સત્તારૂપે રહેલો દેખે–જાણે–અનુભવે છે તે જ ખરેખર પંડિત કહેવાય છે.

૨૫. વાસ્તવિક ખરો પંડિત હિંસાદિક અવ્રતો તજી દઇ અહિંસા સત્યાદિક વ્રતોમાં અત્યંત આદર કરે અને અનુક્રમે આત્માના પરમપદ (પરમાત્મ પદ) ને પામી તે વ્રતોને પણ તજે. એટલે તે વ્રતોને પાળવાની પછી તેને જરૂર ન રહે. ઇતિશમ.

નમિરાજર્ષિનો ત્યાગ

(ઉત્તરાધ્યયન અધ્યયન નવમામાંથી ઉદ્ધરિત.)

એકદા મિથિલા નગરીના મહારાજા દાહજ્વરથી બહુ પીડાતા હતા. તે વખતે મહારાણીઓ અને દાસીઓ ખૂબ ચંદન ઘસી રહી હતી. તેમણે હાથમાં પહેરેલી ચૂડીઓ પરસ્પર અફળાવાથી જે અવાજ ઉત્પન્ન થતો હતો તે મહારાજના કાન પર અથડાઇ વેદનામાં વધારો કરતો હોવાથી મહારાજાએ મંત્રીશ્વરને કહ્યું—'આ ઘોંઘાટ અસહ્ય લાગે છે, તેને બંધ કરો.' ચંદન ઘસનારાંઓએ હાથમાં ફક્ત એકેક ચૂડી સૌભાગ્યના ચિહ્નરૂપ રાખી બાકી બધું દૂર કર્યું કે તરતજ અવાજ બંધ થયો. નમીશ્વરે મંત્રીને પૂછ્યું કે—'અવાજ શાથી બંધ થયો?' મંત્રીએ ઉપરની હકીકત જણાવી. તે જ ક્ષણે પૂર્વયોગીના હૃદયમાં તેની એકાએક અસર થઇ ગઇ. તેણે વિચાર્યું કે "જ્યાં બે છે ત્યાં જ ઘોંઘાટ છે, એક છે ત્યાં શાન્તિ છે." આ જ ગૂઢ ચિંતનના પરિણામે પૂર્વ જન્મનું સ્મરણ થયું, અને શાન્તિને મેળવવા માટે બહારનાં બધાયે બંધનો છોડી દઇ, એકાકી નિઃસંગપણે

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વિચરવાની તીવ્ર જિજ્ઞાસા જાગી. વ્યાધિ શાન્ત થયો અને તરતજ એ પૂર્વયોગી સર્પની કાંચળી માફક રાજપાટ અને રમણીઓના ભોગવિલાસ તજી ત્યાગી થયા તરત જ તપશ્ચર્યાના માર્ગે પ્રયાણ કર્યું. તે અપૂર્વ ત્યાગીની કસોટી (પાકી પરીક્ષા) ઇન્દ્ર જ્યારે કરી તે પ્રશ્નોત્તર અને ત્યાગમહાત્મ્ય બોધ લેવા જેવા છે.

'આજે મિથિલા નગરીમાં હે આર્ય ! કોલાહલથી વ્યાપ્ત (હાહાકારમય) અને ભયંકર શબ્દો ઘરે ઘર અને મહેલ મહેલમાં શા માટે સંભળાય છે ?' વિગેરે અનેક પ્રશ્નો ઇન્દ્રે પૂછ્યા તે તે પ્રશ્નોના જે સમાધાનભર્યા સચોટ ઉત્તરો નમિ રાજર્ષિએ શાન્તિપૂર્વક આપ્યા તે બધા એકાગ્રચિત્ત સાંભળી ઇન્દ્ર બહુ ખુશી થયા અને મુક્તકંઠે નમિરાજર્ષિની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા.

'અહો ! તમે ક્રોધને જીતી લીધો છે, અભિમાન દૂર કરેલ છે. માયાને હઠાવી છે અને લોભને સંપૂર્ણ વશ કર્યો છે. વાહ વાહ !! હે સાધુજી ! શું તમારું સરલપણું ! શી તમારી કોમળતા–નમ્રતા ! કેવી તમારી અનુપમ સહનશીલતા ! શું તમારું અનુકરણ યોગ્ય તપ ! અને શી તમારી અનાસક્તિ ! હે ભગવન્ ! અહીં આપ ઉત્તમ છો, પછી પણ ઉત્તમ થઈ રહેવાના. લોકમાં સર્વશ્રેષ્ઠ સ્થાન–સિદ્ધિ ગતિને તમે સર્વ કર્મનો અંત કરીને અવશ્ય પામવાના.' ઇન્દ્ર દેવ એ પ્રમાણે ઉત્તમ શ્રદ્ધાયુક્ત નમિરાજર્ષિની સ્તુતિ કરતા અને પ્રદક્ષિણા કરતા કરતા વારંવાર તેમના ચરણોને વંદન કરતા હતા. ત્યારબાદ તે અંતર્ધાન થઈ ગયા. વિદેહના રાજવી નમિરાજર્ષિ જે ઘરબાર તજીને સમતાધર્મમાં બરાબર સ્થિર થઈ રહેલ છે તે સાક્ષાત્ ઇન્દ્રદ્વારા પ્રેરાઈને પોતાના આત્માને વિશેષ નમ્ર બનાવતા થયા. આ પ્રમાણે વિશેષ શાણા બુદ્ધિમાન સાધકો સ્વસંબોધ પામીને જેમ નમિરાજર્ષિ કામભોગોથી વિરક્ત થયા તેમ નિવૃત્ત થઈને આત્મકલ્યાણ સાધી લે છે.

બાળ–અજ્ઞાન જીવ ગમે તેટલું કષ્ટ સહન કરે પણ સાચા ધર્મની તોલે આવી શકતો નથી. મેરુ જેવડા મોટા સોના રૂપાના પર્વતો કદાચ પ્રાપ્ત થાય તો પણ લોભીને તે કશા સંતોષ માટે થતા નથી. કેમકે ઇચ્છા આકાશ સમી અનંતી. પારવગરની ઇચ્છાઓ એક પૂરાણી ન પૂરાણી ત્યાં બીજી અનેક નવનવી ઇચ્છા–તૃષ્ણા જાગે છે. સંતોષી આત્મા જ સુખી થઈ શકે છે. તે જ સર્વ દુઃખનો અંત કરીને નમિરાજર્ષિની પેઠે પરમપદને પામે છે; તેથી 'કામભોગોનો ત્યાગ એ જ ખરો ત્યાગ. આસક્તિનો ત્યાગ એ જ સાચો ત્યાગ, તથા કષાયોનો ત્યાગ એ જ ખરો ત્યાગ. એવા વાસ્તવિક ત્યાગ વગર ખરો આનંદ ક્યાં છે ?' આત્માર્થી મુમુક્ષુ જનો આ અધ્યયનમાંથી સાર–બોધ મેળવી પોતાનું કલ્યાણ સાધી લે. **ઇતિશમ્.**

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રીપ્રશ્નચિંતામણિ ગ્રંથમાંથી કેટલાક પ્રશ્નોત્તરો

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૨૪થી)

પ્રશ્ન ૯૭ મો કૃષ્ણના ક્ષાયિક સમકિત સંબંધી છે. તેમાં કહ્યું છે કે—'કૃષ્ણનો જીવ નરકમાંથી નીકળીને આવતી ચોવીશીમાં બારમા અમમ નામના તીર્થંકર થાય તેમ બને તેવું નથી; કારણ કે વચ્ચે કાળ વધારે છે તેથી પાંચમે ભવે તીર્થંકર થવાના છે એ વાત અનેક શાસ્ત્રાધારથી સિદ્ધ છે.' હવે એમ થવામાં 'ક્ષાયિક સમકિતી ત્રણ ચાર ભવ જ કરે.' એ શાસ્ત્રોક્ત વચનમાં વિરોધ આવે છે એનો પરિહાર કરવા માટે લખે છે કે–'કૃષ્ણના ક્ષાયિક સમકિત સંબંધી આ પ્રમાણેની વ્યાખ્યા છે–કૃષ્ણે પ્રાપ્ત કરેલું ક્ષાયિક સમકિત નિશ્ચયથી અને વ્યવહારથી એમ બે પ્રકારનું છે. તેમાં વ્યવહારે મમતા અભાવથી થયેલું ક્ષાયિક છે. પરંતુ નિશ્ચયથી કૃષ્ણનું ક્ષાયિક ક્ષયોપશમ સદૃશ જાણવું. એમ કેમ કહો છો? તેનો **ઉત્તર**––'જો નિશ્ચયથી કર્મમળરૂપ સાત પ્રકૃતિનો સર્વથા ક્ષય કર્યો હોત–ભસ્મસાત કરી દીધી હોત તો નરકમાં રહ્યા સતા તેઓ જગતમાં મિથ્યાત્વની વૃદ્ધિ કરવાનો ઉપદેશ બળભદ્રને ન કરત; તેથી અહીં ઉપર પ્રમાણે વ્યાખ્યા કરવામાં વિરોધ જણાતો નથી. इति गुरुसंप्रदायः तत्त्वं तु सीमंधरो वेत्ति ।

પ્રશ્ન ૯૯ મામાં—માસક્ષપણાદિ કરનારને અથવા જાવજ્જીવનું અનશન કરનારને કદાચિત ક્ષુધાવેદની સહન ન થવાથી તે ખાવાનું માગે તો તેની નિઝામણા કરનારા મુનિઓએ શું કરવું? આ સંબંધમાં ઘણા વિસ્તારથી તેને સમજાવવાનું કહેલ છે. છેવટ તે ન જ રહી શકે એમ હોય તો તેને દુર્ધ્યાન ન થવા દેતાં યોગ્ય આહાર આપવો; ખેદ થવા દેવો નહીં.

જો તેને અશનાદિ ન આપે તો તે સાધુમંડળી ઉપર ક્રોધાયમાન થાય અને અશક્ત શરીર થયેલું હોવાથી પોતે આહાર લાવી ન શકે એટલે આર્ત્તધ્યાનને વશ થાય, સંયમને કલુષિત કરે, સંક્લેશના વશથી ધર્મથી વિમુખ થાય. તે અવસરે ક્ષુધાપિડિતપણે જો મરણ પામે તો તે વાણવ્યંતરાદિમાં ઉપજે. ત્યાં અવધિજ્ઞાનથી પોતાનો પૂર્વભવ જાણીને સાધુ વિગેરે સકળ સંઘની ઉપર કોપાકુળ થઈને ઉપદ્રવ કરે અને ઉપદ્રવવડે સંઘને વ્યાકુલિત ને કલુષિત કરે કે જેથી તેઓ ધર્મથી ચ્યુત થાય. આ પ્રમાણેના અનર્થની ઉત્પત્તિનો સંભવ હોવાથી ભક્તપરિજ્ઞામી અનશનીને આહાર આપવો. શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારમાં પણ એ પ્રમાણે કહ્યું છે.

ઉત્તરાર્ધના પ્રશ્નો સંબંધી

પ્રશ્ન ૧૫ મો—એક ભવમાં ઉત્કૃષ્ટ બે વાર આહારક શરીર ચૌદપૂર્વી

For Private And Personal Use Only

મુનિ કરી શકે છે અને ભવકોણીમાં ચાર વાર કરી શકે છે એ તો બરાબર છે, પરંતુ ચોથી વાર કર્યા પછી કેટલા ભવે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય? **ઉત્તર**–જે ચૌદપૂર્વી મુનિ ચોથી વાર આહારક કરે તેની તદ્ભવે જ મુક્તિ થાય. તેને ભવભ્રમણ હોય નહીં. એમ શ્રી પ્રજ્ઞાપના વૃત્તિમાં કહ્યું છે.

પ્રશ્ન ૧૯ મો—શ્રી પાદલિપ્તસૂરિકૃત શ્રી વીર સ્તુતિ માગધી ચાર ગાથાની છે. તેમાં સુવર્ણસિદ્ધિની તેમજ પાદલેપૌષધિની આમ્નાય છે એમ કેટલાક કહે છે, તો એ ગાથામાં કઇ કઇ આમ્નાયો છે તે તથા એનું વિવરણ એના પદોના અર્થો અને વર્ણાનુયોગ વિસ્તારથી કહેવા કૃપા કરો. આવી માગણીના ઉત્તરમાં એ ચાર ગાથાનો અર્થ વિગેરે બહુ વિસ્તારથી બતાવવામાં આવેલ છે તેમાં આમ્નાયો પણ બતાવેલી છે. તે વિસ્તારના કારણથી અહીં આપેલ નથી. તેના જ્ઞાનીએ તે સ્થળ જોઈને અનુભવ કરવો. (તે સ્તોત્ર પણ તે સ્થળે આપેલ છે.)

પ્રશ્ન ૩૦ મો—શ્રી મહાવીર પરમાત્માના જીવે ૨૫ મા ભવમાં નંદનઋષિ થયા ત્યારે ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યા પછી એક લાખ વર્ષ પર્યંત માસખમણ કર્યા તેમાં ૧૧૮૦૬૪૫ માસખમણ થયાનું કહે છે. તે લાખ વર્ષમાંથી માસખમણ અને પારણાના દિવસો બાદ કરવાથી મળી શકતા નથી તે મેળવી આપશો. **ઉત્તર**–અભિવર્ધિત વર્ષની અપેક્ષાએ દરેક માસે અર્ધો દિવસ વધે એટલે લાખ વર્ષના બાર લાખ માસે છ લાખ દિવસ વધારતાં મળી રહેશે તે આ પ્રમાણે:—

એક લાખ વર્ષના ૧૨ લાખ માસ ને અર્ધા દિવસની વૃદ્ધિના છ લાખ દિવસના ૨૦૦૦૦ માસ કુલ ૧૨૨૦૦૦૦ માસમાં ૧૧૮૦૬૪૫ માસખમણના માસ બાદ કરતાં ૩૯૩૫૫ માસ વધે તેના દિવસો ૧૧૮૦૬૫૦ એટલા પારણાના દિવસો સમજી લેવા. તેમાં પાંચ દિવસ ઘટે છે તે બરાબર છે ‘ છેલ્લું માસખમણ પાંચ દિવસ ઊણું કરેલું છે.’

પ્રશ્ન ૩૧—શાસ્ત્રાંતરોમાં કહ્યું છે કે-ઉલ્લસિત સ્વભાવયુક્ત ધર્મવીર્યવાળા મનુષ્યો મોહના પાશને છેદીને પોતાના આશ્રિતજનોને પણ રોહિત મત્સ્યની જેમ તારે છે તો તે રોહિત મત્સ્ય કેવા હોય છે? **ઉત્તર**–રોહિત જાતિના મહામત્સ્યો અતિ તીક્ષ્ણ દાઢોવાળા, મોટા શરીરવાળા, સમુદ્રના અગાધ જળમાં બહુ મત્સ્યોના પરિવારથી પરવરેલા વિચરે છે, પરંતુ તે ઘણા ઊંડાણમાં રહેતા હોવાથી જાળમાં સપડાતા નથી. અન્યદા કોઇ બહુ મોટા મત્સ્યોને પકડવાના લોભી માછીમારો બે મોટા પ્રવહણો લઇને આવે છે અને બન્ને વહાણને દૂર દૂર રાખીને વચમાં મોટી જાળ નાખે છે ત્યારે તે રોહિત મત્સ્ય એમાં પરિવાર સાથે ફસાઇ જાય છે, પરંતુ પોતાના પરિવારના મત્સ્યોને ધ્રૂજતા

શરીરવાળા અને મરણ ભયથી વિહ્વળ બનેલા જુએ છે ત્યારે સમકાળે કરુણા, કોપ ને અભિમાન ઉત્પન્ન થવાથી તે રોહિત મત્સ્ય પોતાની તીક્ષ્ણ દાઢવડે જાળને ત્રોડી નાખીને પોતે તેમાંથી નીકળી જાય છે અને પછી બીજા પ્રથમ તેમાં સપડાયેલા મત્સ્યોને તેમાંથી છૂટા કરે છે. જાળને પણ પોતાની દાઢવડે ચોતરફથી ત્રોડી નાખીને ફરીને મત્સ્યોને પકડવાને અયોગ્ય બનાવી દેય છે. ત્યારપછી ચિરકાળ પર્યંત સ્વેચ્છાએ વિચરે છે અને બીજા મત્સ્યોની ઉપર સામ્રાજ્ય ભોગવે છે. એની જેમ ઉત્તમ પુરુષો પણ પોતે મોહરાજાની જાળમાંથી છૂટે છે અને બીજાઓને છોડાવે છે.

પ્રશ્ન ૫૦ મો—કેટલાક કહે છે કે–મહાવિદેહમાં કદાપિ ભાવ તીર્થંકરોના વિરહ હોતા નથી તેથી એકેક તીર્થંકર જ્યારે મોક્ષે જાય છે ત્યારે–તે જ ક્ષણે બીજા તીર્થંકર કેવળજ્ઞાન પામે છે. એટલે અત્યારે જ્યાં સીમંધરાદિ વિહરમાન પ્રભુ વિચરે છે ત્યાં કેટલાક બાળપણે, કેટલાક કુમારપણે, કેટલાક યુવરાજપણે, કેટલાક રાજાપણે અને કેટલાક દીક્ષા લીધેલા છદ્મસ્થપણે હોય છે એટલે એકેક લાખ પૂર્વના આયુમાં ઘટતા ઘટતા એવા ૮૩–૮૩ તીર્થંકરો હોય છે. આવી વાત કહે છે તે ગ્રંથાંતરમાં છે કે કેમ ? અને મહાવિદેહની વિજયમાં જ્યાં એક કેવળીજિન વિચરતા હોય ત્યાં અન્ય તીર્થંકરોના જન્માદિ થાય છે કે તેમના મોક્ષે ગયા પછી જ થાય છે ? **ઉત્તર**—એક તીર્થંકરના સ્થાનમાં બીજા પૂર્વોક્ત રીતે ૮૩–૮૩ તીર્થંકરો હોય એવું કડુકમતવાળા કોઈ પંડિતમન્યે સ્વમતિકલ્પનાએ પોતાના રચેલા પ્રશ્નોત્તર બાળાવબોધમાં લખેલું છે પણ તે અયુક્ત છે; કારણ કે આગમમાં તે પ્રમાણે કહેલ નથી. એક તીર્થંકર છદ્મસ્થપણામાં કે કેવળીપણામાં વર્તતે સતે અન્ય જિનોના જન્માદિ થતા જ નથી એમ સમજવું. એટલે મહાવિદેહ ક્ષેત્ર સામાન્ય કેવળીથી વિરહિત ન હોય. ભાવતીર્થંકરથી વિરહિત હોય. આ સંબંધમાં પ્રશ્નોત્તરસમુચ્ચય તથા પ્રશ્નોત્તરરત્નાકરમાં જોવું. તેમાં આ પ્રમાણે જ કથન છે.

પ્રશ્ન ૯૩—શ્રી પન્નવણા સૂત્રના કર્ત્તા શ્રી **શ્યામાચાર્ય** ઉમાસ્વાતિ વાચકથી કેટલા વર્ષોને આંતરે થયા છે ? તેમાં પહેલા કોણ ને પછી કોણ થયા છે ? **ઉત્તર**—અહીં વર્ષાંતરનો નિયમ શો ? તેઓ તો ગુરુ શિષ્યપણે થયેલા છે. શ્રી આર્યમહાગિરિના શિષ્ય બહુલ ને બલિસ્સહ બે યુગલિક ભાઈઓ હતા. તેમાં બલિસ્સહના શિષ્ય ઉમાસ્વાતિ વાચક તત્ત્વાર્થાદિના કર્ત્તા, તેમના શિષ્ય શ્રી શ્યામાચાર્ય પન્નવણાના કર્ત્તા શ્રી વીરપ્રભુથી ૩૭૬ વર્ષે સ્વર્ગે ગયા છે. તેમના શિષ્ય શ્રી સ્કંદિલાચાર્ય જિનકલ્પની મર્યાદાના કરનારા થયા છે.

ઉપર પ્રમાણે કેટલાક પ્રશ્નોનો સાર અમે જણાવ્યો છે તે સિવાય બીજા પ્રશ્નોત્તરો પણ જાણવા લાયક છે. જિજ્ઞાસુએ તે ગ્રંથ વાંચવો.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir
For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વ્યવહાર–કૌશલ્ય

લેખક—મૌક્તિક

(૬૦)

વય (ઉમર) કેટલાક માણસને વધારે ડાહ્યા બનાવે છે અને કેટલાકને વધારે જક્કી બનાવે છે

સંસ્કારોનો સરવાળો થતો જાય છે અને વય વધતી જાય છે તેમ આદર્શો સ્પષ્ટ થતા જાય છે અને દુનિયાને અમુક દૃષ્ટિબિન્દુથી જોતાં આવડે છે. શિક્ષણમાં અને અનુભવમાં થોડોઘણો વધારો દરરોજ થાય છે અને મોટા પ્રસંગો આવી પડે ત્યારે તેમાં એક સામટો વધારો થઇ જાય છે. ખાસ કરીને અનુભવની નિશાળમાં માણસ નિરંતર નવું નવું શીખે છે, અને દુનિયાને નજીકથી રોજ રોજ ધક્કા ખાઇને ભાનસાનમાં ઠેકાણે આવતો જાય છે. નાનપણમાં અનેક મનોરાજ્યો સેવ્યાં હોય છે તેમાં કલ્પના અને તરંગોને વશ થઇ કેવું કેવું માની લીધું હતું તેનો સાક્ષાત્કાર થાય છે અને નિર્દોષ વિશ્વાસીઓના અનેક વાર ઘાત થયેલા જોઇ માણસ ચતુર, સાવચેત અને વિચારવાન થતો જાય છે. એકંદરે માણસમાં સાચા ઊંડા સંસ્કાર પડ્યા હોય તો વય વધતી જાય તેમ તેનામાંથી ઉપલકીયાપણું, છીછરાપણું, ગગનવિહારીપણું અને તરંગવશવર્તીપણું ઓછું થતું જાય છે અને તેનામાં શાંતિ, સ્થિરતા, દીર્ઘદૃષ્ટિ, તુલનાત્મકતા અને ગંભીરતા આવતાં જાય છે. વ્યવહારની નજરે આ સર્વ ડહાપણ ગણાય છે. એટલે વય વધતાં જેમ જેમ મનુષ્ય મોટો થતો જાય છે તેમ તેમ તેનામાં ડહાપણ વધારે દેખાય છે, એની બાલીશતા ઓછી થતી જાય છે, એના ગદ્ધાપચીશીના ઉન્માદો તૂટતા જાય છે અને એનામાં ઠરેલપણું અને પુખ્તપણું આવતાં જાય છે.

પણ સર્વને આમ બનતું નથી. સારા સંસ્કારમાં ઉછરેલાને તો ઘણે ભાગે એમ બને છે, પરંતુ કેટલાક મોટા થતા જાય છે તેમ દુરાગ્રહી, પોતાના અભિપ્રાય પર વધારે મક્કમ, પારકાના અભિપ્રાયને તુચ્છકારનાર અને વાતવાતમાં પોતે જાણે ડહાપણ અને વ્યવહારકુશળતાના ખાં હોય એમ માનતા થઇ જાય છે. જેને દુર્ભાગ્યે શેઠાઇ કે પટેલાઇ સાંપડી હોય એને તો આવી અકડાઇનો વારસો મળે છે. જે ઓછે અધિકારે વધારે પડતું ભણી જાય છે, જેને ભણવાનો જોવાનો કે જાણવાનો લાભ મળતો નથી, જે નાના વર્તુળમાં કેંદ્ર થઇને બેસી જાય છે, જેના સંયોગો વિશાળ વાતાવરણને સ્પર્શી શકતા નથી તેઓ વય વધતાં વધારે વધારે જક્કી થતાં જાય છે. અન્યને વિચાર કરતાં આવડતો જ નથી અને દુનિયાની અક્કલનો ઇજારો જેને હોય અથવા ધનવાનને ઘેર જન્મવાનો જેને શ્રાપ મળ્યો હોય તેને જક્કીપણું ખૂબ સાંપડવાનો સંભવ રહે છે. આવા મનુષ્ય પોતાનાં જીવનમાં નિરંતર બળ્યા કરે છે અને કદી ઠરી ઠામ બેસવાનો વારો આવતો નથી. લાયકાત વગર ધર્માધ્યક્ષપણું મળી જાય તેની પણ આવી જ દશા થાય છે અને અભણ ધનવાનની પણ એ જ સ્થિતિ થાય છે.

વયે મોટા થયા તે સર્વ વંદ્ય છે એમ માનવાનું કારણ નથી અને સર્વ મોટાઓ નકામા છે એમ ધારીને ચાલવા જેવું પણ નથી. જે વયને પચાવી શક્યા હોય તે અનુસરવાને યોગ્ય છે અને એ વંદ્ય હોવા ઉપરાંત નિરંતર સલાહ લેવા યોગ્ય હોઇ પૂજવાને સ્થાને છે.

"Age makes some people wise, and others only stubborn." 12-5-36 (S. V.)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

(૯૧)

સારું મેળવવું એ પાશવતા છે;
સારું કરવું એ માણસાઇ છે;
સારા થવું એ દેવતાઈ છે.

બાળકને સારાં રમકડાં ગમે, સ્ત્રીઓને સુંદર કપડાં ગમે, લલનાઓને સારાં ઘરેણાં ગમે, વેપારીને જમે પાસાની રકમો (નફાની) ગમે, દુનિયામાં અંકેલાને ઘરનાં ઘર ગમે, બ્રાહ્મણને લાડુ ગમે, કોઇ કોઇને કાંઇ કાંઇ ગમે. એ વસ્તુઓ ઇંદ્રિયસેવન માટે, વિષયતૃપ્તિ માટે, ક્ષણિક પિપાસાને છીપાવવા માટે હોઇ પાશવીય છે, તમોગુણમાંથી ઉદ્ભવેલી હોઇ ઉચ્ચ દૃષ્ટિએ ત્યાજ્ય છે, ક્ષણિક આનંદ આપનાર હોઈ અશાશ્વત છે અને માન્યતાના આનંદને પોષનાર હોઇ નિરર્થક છે. જાણીતી કહેવત છે કે ' ખવરાવ્યું તે ખાધું અને ખાધું તે ખોયું.' વાતનો સાર એ છે કે જે વસ્તુ સ્થાયી હોય તે જ સ્થાયી લાભ આપે છે અને જ્યાં માત્ર પોતાનો જ વિચાર કરવામાં આવે છે ત્યાં નર્યું સ્વાર્થીપણું જ હોય છે. સ્વાર્થ એટલે પશુતા.

સારા માણસની સંપત્તિ પરોપકારને માટે જ હોય છે. કાગડો પણ જીવે છે અને અહીંતહીં ફરીને પેટ ભરે છે. પેટ ભરવું એ પાશવવૃત્તિ છે ત્યારે પરોપકાર કરવો એ માણસાઇ છે. મનુષ્ય અને જનાવરમાં મોટો તફાવત એ છે કે માણસ ધારે તો પરોપકારમય જીવન જીવી શકે છે. એ પોતાનો વિચાર ન કરે તો પણ ભૂખ્યો તો રહેતો નથી. પરોપકાર કરવામાં એવો આનંદ આવે છે કે એનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે. પરોપકારના વિચારમાં જ ભારે મોજ છે. માણસની માણસાઇ જ્યારે એના સ્વાર્થનો સંઘટ્ટ થાય ત્યારે જ જણાઈ આવે છે. પોતાને ભોગે જ્યારે એ પારકાનું ભલું કરવા નીકળે ત્યારે એ સાચો માણસ છે એમ સમજવું.

બાકી ખરી મહત્ત્વની વાત તો ' સારા થવા 'ની છે. ખરેખર એ દૈવી ચીજ છે. ચારિત્ર ઉત્તમ રાખવું એ ખાસ મહત્ત્વની બાબત છે. સત્ય, પ્રમાણિકપણું, દાક્ષિણ્ય, ઔદાર્ય–વિગેરે ગુણો સ્વાભાવિક જ થઇ જવા ઘટે. સાચું બોલવું એ જીવનનો ભાગ જ બની જવો જોઇએ. કોઇના હક્ક પર ત્રાપ મારતાં અંદરથી અરેરાટી ઉત્પન્ન થવી જોઇએ. પારકી વસ્તુ લેતાં આંચકો આવવો જોઇએ, પરસ્ત્રીને જોતાં બહેનની ભાવના થવી જોઇએ, પરનિંદા કરવાની કલ્પના પણ ન થવી જોઇએ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ પર નૈસર્ગિક વિજય થવો જોઇએ અને સજ્જનતા, ઉચ્ચ આદર્શ અને અહિંસાવૃત્તિ વર્તન અને માનસમાં ઓતપ્રોત થઇ જવા જોઇએ. જેનું આવું જીવન થઇ જાય તે અહીં દિવ્ય સુખ માણી શકે છે, એનું મનોરાજ્ય અત્યંત ઉચ્ચ પ્રકારનું હોઈ અનુકરણીય બને છે અને એનો જીવન આદર્શ સાત્ત્વિક હોઇ એ અપવાદ વગરનો આનંદ અનુભવી શકે છે. આ જીવનમાં પશુજીવન જીવી શકાય છે, મનુષ્ય તરીકે રહી શકાય છે અને દિવ્ય જીવનની પ્રસાદી પણ મેળવી શકાય છે. કુશળ મનુષ્ય યોગ્ય વિચાર કરી પોતાના જીવનમાર્ગને યોજે.

"To get good is animal; to do good is human; to be good is divine."
MARTINEAU. (16–7–36.)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

(૬૨)

" લોકોની તુચ્છતાથી તારે મુંઝાવું નહિ; યાદ રાખ કે જો તારામાં મહાન ચીજો કરવાની મહત્તા નિર્માણ થઈ હશે, તો નાની બાબતો અવગણવા જેટલી વિશાળતા પણ તારામાં આવી જ ગઇ હશે. "

કેટલાએ માણસો પાસે દીવાસળી (કાંડી) જેવી ચીજ માગશો, તો તેની પાસે હશે છતાં તે ના પાડશે. રસ્તા પર મોટરના અકસ્માતનો ભોગ બનેલ માણસના માથામાંથી લોહી વહી જાય છે, બીજો ધનવાન મોટરમાં આવે છે અને લોહી જોયા છતાં ખબર પૂછ્યા વગર કે મદદ કર્યા વગર રસ્તે પડે છે. કોઇ વિના કારણે અન્યની નિંદા કરે છે. કોઇ પારકો માણસ દાન કરતો હોય તેની પ્રશંસા ન સહન થવાથી ખોટાં સાચાં છીંડાં શોધી ટીકા કરે છે. મનુષ્યની તુચ્છતાના દાખલાઓનો પાર આવે તેમ નથી. ખાવું નહિ ને ઢોળી નાંખવું, ખોટી બડાઇ હાંકવી, પારકાં છિદ્ર શોધવાં, અદેખાઇ કરવી, દંભ કરી હૃદયમાં કાંઇ હોય, છતાં મુખેથી જુદું જ કહેવું, બીજા માણસોને લડાવી મારવા, પારકું ઘર બળતું જોઇ આનંદ માણવા, ચાડીચુગલી કરવી–વિગેરે વિગેરે. આવી તુચ્છતાની નોંધ લઇએ તો પાર આવે તેમ નથી. દુનિયામાં જેમ ઊંડા ઉતરવામાં આવે છે તેમ વધારે ને વધારે કચરો દેખાય છે, પણ તારે આવી હલકી બાબતથી જરા પણ મુંઝાવા જેવું નથી. તું અન્યની તુચ્છતા તરફ નજર કરવાને બદલે તારા પોતાના હૃદયમાં ઊંડો ઉતર, એટલે તને ઘણું આંતર નિરીક્ષણ થશે. તત્ત્વદર્શીની તો આ દશા હોય. એ બહાર જોવાને બદલે અંદર જુએ, એ સામાને જોવાને બદલે પોતાને જુએ, એ બાહ્ય ચક્ષુનો ઉપયોગ બંધ કરી અંતરચક્ષુને ઉઘાડે.

પછી તો એને નવું દૃષ્ટિબિન્દુ જ સાંપડે છે. જો એનામાં મહાન કાર્ય કરવાની વિશાળતા હશે તો એના દૃષ્ટિબિન્દુમાં મોટો ફેરફાર થઇ જશે. એ અન્યની તુચ્છતા જોઇ તે પર વિચાર બતાવવાને બદલે એને નબળાઇ ગણી, પચાવતા શીખી જશે. એને મનમાં થશે કે પોતે પારકાની તુલના કરનાર કોણ? એને લાગશે કે તેની પોતાની એટલી બાબત સંભાળવાની છે કે અન્યની તુચ્છતા વિચારવાનો કે એનાથી મુંઝાઇ જવાનો એને સમય જ નથી. આપણે આપણું સંભાળીએ તો બસ છે. તત્ત્વચિંતક કે દીર્ઘદૃષ્ટાની આ દશા હોય. એનામાં એટલી વિશાળતા હોય કે અન્યની તુચ્છતા પચાવી પણ એ જ જાણે. એને એટલી આર્ષદૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઇ જાય કે એ તુચ્છતાને યોગ્ય સ્થાન આપી, એનો વિકાસક્રમ સમજી એનું મૂલ્યાંકન કરી નાખે. મહાન પુરુષોની વિભૂતિઓ મહાન જ હોય છે, યોગીઓના આદર્શો ભવ્ય હોય છે, વિશાળ જીવનોની વિહારભૂમિઓ વિશદ હોય છે. એ અન્યની લઘુતા દેખી કરુણા લાવે, પણ પોતાની ભૂમિકાથી ભ્રષ્ટ ન થાય. ઉપાયથી અસાધ્ય હોય તો મધ્યસ્થ રહે, પણ એની નૈસર્ગિક વિશાળતા એને નીચતાને માર્ગે ધકેલે નહિ કે એના મનની નિશ્ચળતા એથી નષ્ટભ્રષ્ટ થાય નહિ. વિશાળતા કેળવી શકાય છે. કુશળ મનુષ્યને તે સુસાધ્ય છે.

Let not the littleness of the people distrub you, remember that if you have been made big enough to do big things in life, you have been made large enough to overlook little things. JOHN T. MOORE (18-7-36)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ન્યુસ્પેપરનું વાંચન વિકથાની પુષ્ટિ કરનાર છે

હાલમાં દિનપરદિન ન્યુસ્પેપરનું વાંચન ઘણું વધી પડ્યું છે. શ્રાવકો સવારના પહોરમાં પ્રથમ પરમાત્માના નામસ્મરણને બદલે ન્યુસ્પેપરને સંભારે છે. દિલગીરી એ છે કે સાધુઓમાં પણ અમુકને તેવી જાતનો ચેપ લાગ્યો છે. તેના નિવારણ માટે કહેવા જતાં કલેશ થાય છે અને ખોટું લગાડે છે.

શ્રાવકનું આઠમું વ્રત અનર્થદંડવિરમણ નામનું છે. અનર્થદંડના ચાર પ્રકાર છે: ૧ અપધ્યાન, ૨ પ્રમાદાચરિત, ૩ હિંસ્રપ્રદાન અને ૪ પાપોપદેશ. આમાં બીજા ભેદ પ્રમાદાચરિતમાં વિકથાઓનો સમાવેશ થાય છે. ન્યુસ્પેપરોમાં પ્રાયે રાજકથા ને દેશકથા જ હોય છે. પ્રસંગે સ્ત્રીકથા પણ આવે છે પરંતુ તે ગૌણ છે. ન્યુસ્પેપરમાં આવતી રાજકથા ને દેશકથા પોતે વર્તમાન પરિસ્થિતિથી જાણીતા રહેવા માટે વાંચે છે એમ કેટલાક કહે છે, પરંતુ વાંચીને ન અટકતાં પછી બીજા અનેકને કહે છે. તટલાથી પણ ન અટકતાં તેના પર વિચાર ચલાવે છે અને યુક્તિપ્રયુક્તિની યોજનાઓ ઘડી કાઢે છે. 'અમુક રાજ્યે આમ કર્યું હોત તો તે હારત નહીં.' આવી અનેક યુક્તિઓનું પરિણામ વિચારીએ તો અનેક મનુષ્યોના વિનાશ સિવાય બીજું હોતું નથી. આ હકીકતનો પાસ એટલો બધો લાગ્યો છે કે તે બાબતમાં જે વધારે જાણકાર હોય તે વધુ હુશિયાર ગણાય છે.

કેટલાક વ્યાપાર સમાચારને અંગે વાંચવાની જરૂરીયાત બતાવે છે, પરંતુ વ્યાપાર સમાચાર વાંચીને ન અટકતાં તરતજ બીજી બાબતો વાંચવા લલચાય છે અને વાંચવા મંડી પડે છે. વ્યાપાર સમાચાર પણ વસ્તુના વ્યાપારી કરતાં સટ્ટાના વ્યાપારી વધારે વાંચે છે અને તેને અનુસરીને સટ્ટો ખેલી પાયમાલ થાય છે. કદી કોઇ તે જાણીને દ્રવ્ય મેળવતું પણ હશે, પરંતુ તેનું પરિણામ પ્રાંતે તો દ્રવ્ય ખોવામાં જ આવે છે.

કેટલાક ચેતતા રહેવા માટે વાંચવાનું કહે છે પરંતુ ચેતવાનું કોને? યૂરોપમાં યુદ્ધ થવાનો સંભવ મનાય તેમાં હિંદવાસીને ચેતવાનું શું હોય? ફક્ત તેમાં તો એ જ વિચારણા કર્તવ્યરૂપે છે કે—'આ બધું જડવાદનું પરિણામ છે. રાજ્ય, દક્ક, વ્યાપાર ને વડાઇ-આ ચાર જડ હેતુ માટે જ બધે લડાઇઓ થાય છે.' અત્યારનો સમય તેને માટે કટોકટીનો કહેવાય છે.

ન્યુસ્પેપરોમાં જૈન ન્યુસ્પેપરોનો સમાવેશ કરવો કે નહીં? એમ કેટલાક બંધુઓ સવાલ કરે છે. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે—તેમાં ઉપદેશક ધાર્મિક લેખો આવે તે વાંચવા યોગ્ય છે. બાકી પરસ્પરના વિવાદ, નિંદા કે ઉપર જણાવેલી વિકથાઓ આવે તે વર્જ્ય છે-વાંચવા યોગ્ય નથી. આ બાબતમાં ગુરુમહારાજ ધ્યાન ઉપર લેય તો વાંચનાર કાંઇક પાછા વળે તેમ છે. નહીંતર તો આગળ વધતા જ જવાના છે. આ સંબંધમાં ઘણું લખવા જેવું છે પરંતુ હાલ તો આટલેથી જ વિરમું છું.

કુંવરજી

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ઉત્સેધાંગુળનું પ્રમાણ

અંગુળ ત્રણ પ્રકારના છે: ૧ આત્માંગુળ, ૨ ઉત્સેધાંગુળ, ૩ પ્રમાણાંગુળ. તે ત્રણે પ્રકારના અંગુળનું વર્ણન શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર, લોકપ્રકાશ, બૃહતસંગ્રહણિ, બૃહત્ ક્ષેત્રસમાસાદિમાં આવે છે. તેમાંથી ઉત્સેધાંગુળનું પ્રમાણ જાણવાની આવશ્યકતા વિશેષ હોવાથી તેનું પ્રમાણ અહીં સંક્ષેપથી બતાવવામાં આવ્યું છે.

૧ ઉત્સેધાંગુળનું પ્રમાણ પ્રથમ પરમાણુની અવગાહનાથી શરૂ થાય છે. પરમાણુ બે પ્રકારના છે: ૧ સૂક્ષ્મ અથવા નિશ્ચય પરમાણુ અને ૨ વ્યવહાર પરમાણુ. અનંતાનંત સૂક્ષ્મ પરમાણુવડે એક વ્યવહારિક પરમાણુ થાય છે, વાસ્તવિક રીતે તો તે અનંત પરમાણુઓનો સ્કંધ જ છે, છતાં તે શસ્ત્રથી છેદાતા નથી, અગ્નિથી બળતા નથી, પાણીથી પળલતા નથી, પવનથી ઊડતા નથી. પુષ્કરાવર્તનો મહામેઘ કે ગંગાનદીનો પ્રવાહ તેને ખેંચી શકતા નથી.

ઇતિ વ્યવહારિક પરમાણુ સ્વરૂપ. ૧.

૨ અનંતા વ્યવહારિક પરમાણુના સમાગમથી–મળવાથી એક ઉત્શ્લક્ષ્ણશ્લક્ષ્ણિકા થાય.[1]

૩ આઠ ઉત્શ્લક્ષ્ણશ્લક્ષ્ણિકા મળવાથી એક ઊર્ધ્વરેણુ થાય છે. તે ઊર્ધ્વ, અધો, તિર્યગ્ સ્વયં જવા–આવવાવાળો હોય છે.

૪ આઠ ઊર્ધ્વરેણુ મળવાથી એક ત્રસરેણુ થાય છે. તે પૂર્વાદિ દિશાના વાયુથી પ્રરાયો સતો આઘો પાછો થાય છે તેથી તે ત્રસરેણુ કહેવાય છે.

૫ આઠ ત્રસરેણુથી એક રથરેણુ થાય છે. તે રથના હાલવાચાલવાથી ઊડે છે.

૬ આઠ રથરેણુથી એક દેવકુરુ ઉત્તરકુરુના મનુષ્યનો વાળાગ્ર થાય.

૭ દેવકુરુ ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રના મનુષ્યના આઠ વાળાગ્રથી એક હરિવર્ષ ને રમ્યક ક્ષેત્રના મનુષ્યનો વાળાગ્ર થાય.

૮ હરિવર્ષ ને રમ્યક ક્ષેત્રના મનુષ્યના આઠ વાળાગ્રથી એક હેમવંત, હિરણ્યવંત ક્ષેત્રના મનુષ્યનો વાળાગ્ર થાય.

૯ હેમવંત, હિરણ્યવંત ક્ષેત્રના મનુષ્યના આઠ વાળાગ્રથી એક પૂર્વાપર મહાવિદેહ ક્ષેત્રના મનુષ્યનો વાળાગ્ર થાય.

૧૦ પૂર્વાપર મહાવિદેહ ક્ષેત્રના મનુષ્યના આઠ વાળાગ્રથી એક ભરત ઐરવત ક્ષેત્રના મનુષ્યનો વાળાગ્ર થાય.

---

૧ આઠ ઉત્શ્લક્ષ્ણશ્લક્ષ્ણિકાથી એક શ્લક્ષ્ણશ્લક્ષ્ણિકા થાય છે, એમ કોઇક સ્થાને કહેલ છે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૧૧ ભરત, ઐરવત ક્ષેત્રના મનુષ્યના આઠ વાળાગ્રથી એક લિખ થાય.

૧૨ આઠ લિખથી એક જૂ (યૂકા) થાય.

૧૩ આઠ યૂકાથી એક **યવમધ્ય** થાય. (યવધાન્યનો મધ્યભાગ)

૧૪ આઠ યવમધ્યથી એક **ઉત્સેધાંગુળ** થાય.

૧૫ એવી છ અંગુળથી એક **પાદ**. ૧૬ બે પાદથી એક **વિતસ્તિ** (વેંત)

૧૭ બે વેંત અથવા ૨૪ અંગુળથી એક **હાથ**. ૧૮ બે હાથથી એક **કુક્ષી.**

૧૯ બે કુક્ષી અથવા ચાર હાથથી અથવા ૯૬ અંગુળથી એક દંડ, ધનુષ્ય, યુગ, નાળિકા, અક્ષ અથવા મૂશળ થાય.

૨૦ એવા બે હજાર ધનુષ્યથી એક ગાઉ થાય.

૨૧ ચાર ગાઉવડે એક યોજન થાય.

આ પ્રમાણે ઉત્સેધાંગુળનું યોજન જાણવું. આ પ્રમાણ ચારે ગતિના સર્વ જીવોના દેહપ્રમાણ જે શાસ્ત્રમાં કહેલ છે તેમાં ઉપયોગમાં લેવાનું છે. **કુંવરજી**

જો પસંદ પડે તો ધ્યાન આપશો !

પોતાના ને પોતાના પિતાના અટક સાથે નામ લખવાને બદલે લેખમાં, પત્રમાં ને કંકોત્રી વિગેરેમાં પોતાના ને પોતાના પિતાના નામનો ઇંગ્રેજી પહેલો અક્ષર લખવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ કેવી રીતે પસંદ કરવા યોગ્ય છે ? કોઇ તો વળી પોતાનું નામ ગુજરાતી, બાપના નામનો એક ઇંગ્રેજી અક્ષર અને અટકમાં પોતાના વતનના નામ સાથે કર શબ્દ જોડી દક્ષિણી બને છે. આટલું બધું યાવની ભાષાને મહત્ત્વ આપવાનું કારણ શું ? આમાં ખરી રીતે તો તેઓ કે તેમના બાપ ઓળખાતા પણ નથી, કારણ કે ઇંગ્રેજી એક અક્ષરથી શરૂ થતા નામો તો ઘણા હોય છે. શું આપણા વડીલોએ પાડેલા નામો અણગમતા લાગે છે ? શું આપણી સંઘવી, શેઠ, દોશી, ગાંધી, શાહ વિગેરે અટકો ખરાબ છે ? મને તો આ એક જાતનો મેનીયા લાગે છે, પણ તેમાં ડાહ્યા ને ગાંડા, વિદ્વાન ને મૂર્ખ સૌ સપડાય છે. સાચી વાત કહું તો આ રીત કોઇ પણ રીતે પસંદ કરવા લાયક નથી. તમને વડીલે પાડેલું નામ ખરાબ લાગતું હોય તો નવું નામ પાડો અથવા સંસ્કૃત અર્થમાં નામ લખો પણ ઇંગ્રેજી પદ્ધતિને ભૂલી જાઓ. આ હકીકત જો પસંદ પડે તો તેના પર ધ્યાન આપી તેનો અમલ કરશો અને હવે પછી નવા બંધુઓ તો તેવી પદ્ધતિના લખાણથી વિખુટા જ રહેશો એવી મારી સલાહ છે. માનવી–ન માનવી તે તમારી મુનસફી ઉપર છે. **કુંવરજી**

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रश्नोत्तर

(પ્રશ્નકાર–મુનિ કલ્યાણવિમળજી)

પ્રશ્ન ૧—સાધુ પોતે વહોરેલ વસ્તુ શ્રાવકને આપી શકે ?

ઉત્તર—એમાં વસ્તુ જાણવી જોઈએ. પુસ્તક આપી શકે, કાગળ, પેનસીલ, ડંડાસણાદિ વાપરવા માટે આપી શકે; આહાર–વસ્ત્ર–પાત્રાદિ ન આપી શકે.

પ્રશ્ન ૨—સ્થાપનાચાર્ય તરીકે સ્થાપેલી નવકારવાળી શ્રાવક ગણવા માટે લઈ શકે ?

ઉત્તર—ન લઈ શકે.

પ્રશ્ન ૩—શ્રી 'જૈન સત્ય પ્રકાશ'ના અંક ૬ ઠ્ઠામાં પૃષ્ઠ ૩૫૬ ઉપર લખ્યું છે કે 'વીર પ્રભુનું દેવદૂષ્ય લાવનાર બ્રાહ્મણે સો સોનૈયા લઈને પ્રભુ મહાવીરના બંધુ નંદીવર્ધનને તે આપ્યું.' આ હકીકત બરાબર છે ?

ઉત્તર—શ્રી સુબોધિકામાં તો તંતુવાયે (વણકર) બે કકડા એકત્ર કરી આપ્યા ને તેનું લક્ષ મૂલ્ય ઉપજાવી બ્રાહ્મણે ને તંતુવાયે વેંચી લીધાની હકીકત આવે છે. પ્રશ્નમાં લખેલી હકીકત વાંચવા કે સાંભળવામાં આવી નથી. શ્રી ધર્મસાગરોપાધ્યાયકૃત કલ્પકિરણાવળીમાં પણ સુબોધિકા પ્રમાણે જ કહેલ છે તેથી પ્રશ્નકારે તે હકીકતના લેખક શ્રી સાગરાનંદસૂરિજીને પૂછી સ્થળ મેળવવું.

પ્રશ્ન ૪—સદરહુ 'જૈન સત્ય પ્રકાશ'ના અંક ૬ ઠ્ઠાના પૃષ્ઠ ૩૬૭ ઉપર ગોશાળાને વીરપ્રભુએ શિષ્યપણે સ્વીકાર્યાનું લખ્યું છે તે બરાબર છે ?

ઉત્તર—એ હકીકતના લેખક મુનિરાજશ્રી વિદ્યાવિજયજી મહારાજે શ્રી ભગવતી સૂત્રનો આધાર આપીને લખ્યું છે કે–ગોશાળે જ્યારે કહ્યું કે–'હે ભગવન્ ! આપ મારા ધર્માચાર્ય છો ને હું આપનો શિષ્ય છું.' ત્યારે હે ગૌતમ ! મેં એ મંખલીપુત્ર ગોશાળકની એ વાતનો સ્વીકાર કર્યો.' આ સંબંધમાં ભગવતીજીના મૂળમાં **गोयमा ! गोसालस्स मंखलिपुत्तस्स एयमट्ठं पडिसुणेमि** આવો પાઠ છે એમ તેમણે લખેલું છે. આનો અર્થ વિદ્વાનોએ વિચારવો તીર્થંકર છદ્મસ્થપણામાં કોઈને દીક્ષા આપતા નથી અને શિષ્ય કરતા નથી એ હકીકત ધ્યાનમાં રાખવી. આ વચન મધ્યસ્થભાવનું સૂચક જણાય છે.

પ્રશ્ન ૫—તીર્થંકર સિવાય બીજા જીવો ત્રણ જ્ઞાન સાથે ઉપજે ?

ઉત્તર—ઉપજે, ઉપજ્યા છે. તેના નામ અત્યારે સ્મરણમાં નથી, અન્ય પ્રસંગે લખશું.

પ્રશ્ન ૬—મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળ તેજપાળે તથા મંત્રી વિમળશાહે મહાદેવની મૂર્તિ પણ કરાવી છે એમ લખેલ છે તો તે વાત ખરી છે ? શ્રાવક મહાદેવની મૂર્તિ કરાવે ? કરાવે તો તેના સમકિતમાં દૂષણ ન લાગે ?

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ઉત્તર—રાજા ને મંત્રીઓના વ્યવહારિક ધર્મ સામાન્ય જનતાથી જુદા પ્રકારના હોય છે. તેમને પોતાની સમસ્ત પ્રજાને રાજી રાખવાની હોય છે તથી સદરહુ મંત્રીઓએ તેમજ રાજા કુમારપાળે તમામ ધર્મવાળાના મંદિર વિગેરે કરાવી આપ્યા છે, જળાશયો બંધાવ્યા છે; પરંતુ ધર્મભાવનાને અંગે દેવ તરીકે તો અરિહંત પરમાત્માને જ માને છે તથી તેમના સમકિતને દૂષણ લાગતું નથી.

પ્રશ્ન ૭—સાધુઓ કોઇ મોટી નદીમાં સામે કાંઠે જવા માટે સ્ટીમલોંચમાં બેસી શકે ?

ઉત્તર—હોડી કે મછવામાં બેસીને ઉતરવાની વાત વાંચેલ છે. સ્ટીમલોંચમાં બેસીને ઉતરવું યોગ્ય લાગતું નથી.

પ્રશ્ન ૮—ચાંપ દબાવવાથી પ્રકાશ આપનાર ઇલેકટ્રીક બેટરીનો ઉપયોગ કરવાથી અગ્નિકાયની વિરાધના લાગે ? સાધુ અપવાદે તેનો ઉપયોગ કરી શકે ?

ઉત્તર—અગ્નિકાયની વિરાધના લાગે, સાધુ ઉપયોગ કરી ન શકે.

પ્રશ્ન ૯—શ્રી હિતશિક્ષાના રાસમાં પોતાને હાથે વાળ ચૂંટવાનો નિષેધ કરે છે તો સાધુ કેશનો લોચ કેમ કરે છે ?

ઉત્તર—હિતશિક્ષાના રાસમાં કહેલ છે તે તો કેટલાક ગૃહસ્થને વાળ તોડવાનું અપલક્ષણ હોય છે તેના નિવારણ માટે કહ્યું છે. કેશનો લોચ મુનિ કરે છે તે તો કાયકલેશ નામનો માહાત્મ્ય છે.

પ્રશ્ન ૧૦—પુંડરીક ચરિત્ર ભાષાંતરમાં ભરતચક્રી ગંગાદેવી સાથે એક હજાર વર્ષ સુખ ભોગવતા રહ્યા ત્યારે સુભદ્રા સ્ત્રીરત્ન પણ સાથે હતું એમ કહેલ છે તે બરાબર છે ?

ઉત્તર—શ્રી ત્રિ. શ. પુ. ચરિત્ર પર્વ પહેલામાં તો ભરતચક્રીને એકલાને ગંગાદેવી પોતાના ભુવનમાં લઇ ગયાની હકીકત છે, તેથી તે વાત પુંડરીક ચરિત્રથી જુદી પડે છે તેનું કારણ સમજી શકાતું નથી.

પ્રશ્ન ૧૧—શ્રી ગૌતમસ્વામી જેને દીક્ષા આપતા હતા તેને કેવળજ્ઞાન થતું હતું એવી તેમને લબ્ધિ હતી તો હાળિકને તેમણે દીક્ષા દીધી હતી છતાં તેને કેવળજ્ઞાન કેમ ન થયું ?

ઉત્તર—એ હાલિકની સ્થિતિ જ વિચિત્ર હતી, તેથી તેને અપવાદમાં મૂકવા યોગ્ય છે.

પ્રશ્ન ૧૨—પંચતંત્રમાં કહ્યું છે કે-' આયુ, કર્મ, વિત્ત, વિદ્યા ને નિધન (મરણ) આ પાંચ વાના જીવ ગર્ભમાં સર્જે છે.' આ બરાબર છે ?

ઉત્તર—જૈન માન્યતા પ્રમાણે બરાબર નથી. જૈન માન્યતા પ્રમાણે એ સર્વ પૂર્વ ભવનાં જ નિમાણ થાય છે એમાં લખેલ ગર્ભ શબ્દ પૂર્વભવવાચક સમજવો.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

પ્રશ્ન ૧૩—વસુદેવહીંડીમાં સીતાને રાવણની પુત્રી અને નારદને મિથ્યાત્વી કહેલ છે તે બરાબર છે ?

ઉત્તર—એમાં એવી બીજી પણ ઘણી હકીકત, પ્રવૃત્તિમાં છે તેવા કથાનુયોગથી જુદી પડે તેવી છે તેનું રહસ્ય ગીતાર્થ જાણે.

પ્રશ્ન ૧૪—વનસ્પતિને નપુંસક વેદનો જ ઉદય હોય કે બીજા વેદનો ઉદય હોય ? કેટલીક વનસ્પતિ નરનારી તરીકે ઓળખાય છે.

ઉત્તર—મોહનીય કર્મજન્ય વેદના ઉદય પૈકી તો નપુંસક વેદનો જ ઉદય હોય, બાકી બીજા નરનારીપણાના ભેદ કહેવાય છે તે વેદોદયજન્ય નથી.

પ્રશ્ન ૧૫—સમવસરણની રચના કરે છે તે પુદ્ગળો ઔદારિક કે વૈક્રિય કેવા હોય છે ? કાર્યસમાપ્તિએ તેનું શું થાય ?

ઉત્તર—એ પુદ્ગળો તો ઔદારિક જ છે પરંતુ દેવોની શક્તિ ઔદારિક પુદ્ગળો સંબંધે પણ પ્રવર્તે છે. કાર્યસમાપ્તિ બાદ દેવશક્તિવડે જ તે સ્કંધો બધા વિખરાઇ જાય છે.

પ્રશ્ન ૧૬—ઇંદ્રો ૬૪ કહેલા છે. તેમાં જ્યોતિષીના ઇંદ્ર તો બે જ સૂર્ય ને ચંદ્ર ગણેલા છે અને શાસ્ત્રમાં તો અઢી દ્વીપમાં ૧૩૨ ચંદ્ર ને ૧૩૨ સૂર્ય કહેલા છે તો તેનો ખુલાસો શું છે. ?

ઉત્તર—૬૪ ઇંદ્રોમાં જ્યોતિષીના બે ઇંદ્રો કહ્યા છે તે જાતિ તરીકે છે. વ્યક્તિ તરીકે તો અસંખ્ય દ્વીપ સમુદ્રોના મળીને અસંખ્ય સૂર્ય ચંદ્ર છે; તેથી જ ' **ઇંદ્ર અસંખ્ય કરે સેવા રે** ' એમ એક સ્તવનમાં કહેલું છે. વળી મેરુપર્વત પર થતા જન્માભિષેક વખતે અઢીસો અભિષેકમાં ૧૩૨ સૂર્ય ચંદ્રના ૧૩૨ અભિષેક ગણેલા છે

પ્રશ્ન ૧૭—ખંડિત પાંખડીઓવાળું પુષ્પ પ્રભુને ચડાવાય ?

ઉત્તર—ન ચડાવાય.

પ્રશ્ન ૧૮—તંદુળવિયાલી પયન્ના વિગેરેમાં ગર્ભને પાંચમે મહિને પાંચ અંગના અંકુરા ફૂટવાનું કહેલ છે તો દેવાનંદાના ગર્ભમાંથી વીરપ્રભુના ગર્ભ ત્રિશલાના ગર્ભસ્થાનમાં મૂકયો ત્યારે અંગ ફૂટેલા હતા કે નહીં ?

ઉત્તર—પાંચ અંગોના અંકુરા ફૂટ્યા નહોતા.

પ્રશ્ન ૧૯—શ્રી કૃષ્ણ ને બળભદ્ર બન્ને સમકિતી છતાં તેમણે જગતમાં મિથ્યાત્વ કેમ ફેલાવ્યું ?

ઉત્તર—મોહનીય કર્મની અનેક પ્રકારની વિચિત્રતા છે. આ ક્રિયા બંધુસ્નેહને લઇને બળભદ્રે કરી છે અને જગતમાં થયેલ અપમાન દૂર કરવા કૃષ્ણે કરાવેલ છે; પરંતુ તે મિથ્યાત્વના ઉદયથી કરેલ કે કરાવેલ નથી; બાકી તત્ત્વ કેવળીગમ્ય

કુંવરજી

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

પ્રભાવિક–પુરુષો

અંતિમ રાજર્ષિ

(૨)

ગણિકા–" સૌવીર દેશના માલિક અને અમારા અન્નદાતા ! આપસાહેબની હજૂરમાં એક અક્ષર પણ ખોટો વદવાની મારી નથી તો ગુંજાશ કે નથી તો મ્હારામાં એવી શક્તિ ! જેવું બન્યું તેવું હું કહી સંભળાવું છું :—

એ ત્યાગના મૂર્તિમંત સ્વરૂપે ફરીથી એક વાર એની ધાર્મિક વિધિ આરંભી. જાણે કે આંગણે આવેલ મહેમાન વિદાયગીરી ન માંગતા હોય અથવા તો ચિરકાળ સુધી જેમની સેવા–શુશ્રૂષા કરી તેનાથી જાણે કાયમના માટે છૂટા પડવાનું ન હોય, અને તેથી અંતરમાં દુઃખ થતું હોય એવો ભાવ આ વેળાની ક્રિયામાં જણાયો. જો કે આ મારું અનુમાન છે છતાં પાછળની કરણી પરથી એની સત્યતા વિનાસંકોચે સ્વીકારી શકાય તેમ છે. આ વિધાન ઝાઝો સમય ન ચાલ્યું. એની સમાપ્તિ સાથે જ એકાદ લડવૈયો રણાંગણમાં દોડી જવાની તૈયારી કરે એટલા ઉમંગથી એ મુનિ ઊભા થયા. હૃદયમાં નિશ્ચિત કરેલ યોજના અને તેને ઈષ્ટફળ બેસવાની ધારણા પાકી હોવાથી એ મોટા સ્વરે બોલી ઉઠ્યા–

પ્રભો ! અરિહંત દેવ ! જે સાધનો સંયમપંથ ઉજાળવા અર્થે છે, જે ઉપકરણો ચારિત્રધર્મના સંરક્ષણ માટે છે, એ સર્વનો આજે હું નાશ કરવામાં–એનું અસ્તિત્વ ભુંસી નાખવામાં ધર્મ સમજું છું–મારી ફરજ માનું છું. શાસ્ત્ર આજ્ઞા ક્યાં સુધી પહોંચે છે તે હું નથી જાણતો છતાં અંતરનો એ અવાજ સ્પષ્ટ છે. **વ્યક્તિના મહત્ત્વનો સવાલ હોત તો અન્ય માર્ગ** વિચારી શકાત, પણ આ તો શાસન–અર્હન્તના ધર્મ–નિર્ગ્રંથના પવિત્ર જીવન પર ઇરાદાપૂર્વક ટંગાયેલી ને ઘડીપળમાં પડું પડું થઈ રહેલી નાગી તરવાર છે. શાસન પરનું કલંક એ કંઇ નાનીસૂની વાત નથી ! માટે જ મારો આખરી નિરધાર મુનિજીવનમાંથી અદૃશ્ય થઈ જવાનો અને એના પ્રત્યેક ચિહ્નને મીટાવી દેવાનો છે. એમાં જે કંઈ દોષાપત્તિ સંભવી શકતી હોય એ માટે "મિચ્છામિ દુક્કડમની અભિલાષા."

મહારાજ ! મોટા સ્વરે ઉચ્ચરાયેલા આટલા શબ્દો મેં બરાબર સાંભળ્યા છે. પછી એ સાધુએ ધર્મના ઉપકરણોમાંથી એક નાની પોટલી (સ્થાપનાચાર્યની) જુદી મૂકી બાકી સર્વ ફાડી–તોડી ઢગલો કર્યો. કોપીન ધારણ કરી બીજા સર્વ વસ્ત્રો પણ ઉતારી નાંખ્યા. એ વેળાનો દેખાવ વીર્યરક્ષાથી ખીલેલા ને પ્રબળતાનો પુરાવો આપતા પ્રત્યેક અંગ કોઇ પણ મોહિનીને

For Private And Personal Use Only

શ્રાવવાને કિંવા માનિનીનો નદ ઉતારવાને સમર્થ હતા. 'બ્રહ્મચર્યનો અતુલ મહિમા ગવાયો છે અને ઇંદ્રિયગોપનમાં અમાપ શક્તિની આવશ્યકતા છે.' એ વાતો સાંભળવામાં તો આવેલી, પણ એનો પ્રથમ સાક્ષાત્કાર એ રાત્રે જ થયો. મ્હારી પણ્યાંગના તરિકેની જિંદગીમાં મેં સંખ્યાબંધ પુરુષોનો સમાગમ કર્યો છે, મ્હારી દેવડીએ કેટલાયે ભિન્નભિન્નરુચિધારી આત્માઓએ આંટા માર્યા છે, એ સર્વના જીવનની કે એમના દિદારની કંઇ કંઇ ટાઢીમીઠી સુણી છે અથવા તો કેટલાકની ઊંડાઇના માપ પણ મેં કાઢ્યા છે. એનો નિચોડ એટલો જ આવ્યો છે કે–વિલાસની આગમાં કે વિનાદોર ઇંદ્રિયોની મોકળાશમાં સાચા જીવનની અને સાત ધાતુમાં રાજા સમાન વીર્યની કેવળ ખરાબી જ થયેલી હોય છે. જો કે મારો ધંધો મને એ નર્કાગાર તુલ્ય જીવનનો પાશ છોડવા દે તેમ નથી છતાં એ મહાત્માનું અંગ જોતાં નીતિકારના નિમ્ન વચનો સહજ યાદ આવે છે. જગતના મોટા ભાગનો એ સ્વભાવ હોવા છતાં એમાં દોરેલું ચિત્ર સાચું છે એમ મારો આત્મા પોકારે છે.

धनेषु जीवितव्येषु,
भोगेष्वाहारकर्मसु ।
अतृप्ताः प्राणिनः सर्वे,
याता यास्यन्ति यान्ति च ॥

એ ચાર ચીજને જેઓ સમજીને ત્યજી દે છે એ જ સાચા સુખી અને સમજુ છે.

મહારાજ! આટલું લંબાણ કરવાનું કારણ પણ એ જ છે કે એ સાચા મુનિના દર્શને મારા સરખા હીણુજીવીને પણ વિચાર કરતી બનાવી છે એનો કંઇક ખ્યાલ આવે.

ચંડિકા દેવીના દીપકનો ઉપયોગ ઉપર્યુક્ત સર્વ સામગ્રી ભસ્મીભૂત કરવામાં કર્યો. હાથમાં રાખવાનો દાંડો સરખો પણ મૂળ સ્વરૂપે ન રાખ્યો. એ સર્વની પૂર્ણાહૂતિ થતાં જે રાખનો પુંજ ખડો થયો એમાંથી જેટલી ચોળાય એટલી શરીર પર ચોળીને ઘડીપૂર્વેના જૈન સાધુ જોતજોતામાં બાવાના રૂપમાં ફેરવાઇ ગયા! સન્ધ્યાના આછા અંધકારમાં પધારેલા નિર્ગ્રંથ મુનિ પ્રાતઃકાળમાં અહાલેક જગાવતાં દષ્ટિગોચર થયા. એમાં મેં વર્ણવેલ વૃત્તાંત સિવાય અન્ય કંઇ પણ કરામત નથી."

પારિતોષિક અપાવી ગણિકાને વિદાય કરવામાં આવી તેમ છતાં રાજવી ઉદાયનનું મનોમંથન પૂરું ન થયું. મુનિએ વાપરેલી દીર્ઘદષ્ટિ પર એ મુગ્ધ બન્યો. રંભા સમી રમણી અને એકાંત સ્થાન પ્રાપ્ત થયા છતાં કામ પર આધિપત્ય જમાવનાર ત્યાગી પ્રત્યે એને કુદરતી જ બહુમાન ઉદ્ભવ્યું. જગતમાં વિલાસને લાત મારી કેવળ પ્રતિજ્ઞા અર્થે મરી ફીટનાર વીરલા પણ પડ્યા છે. એ વિચારે ભારતવર્ષ ગૌરવવંત ભાસ્યો. સહસા મુખમાંથી--ધનુષ્યમાંથી બાણ છૂટે તેમ–શબ્દો સરી પડ્યા.

"આ ત્યાગી સાધુ! સાચે જ હું

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જિનશાસન પર મલિન વૃત્તિથી કલંક ચઢાવવા કમર કસનાર મારા જેવાને શિક્સ્ત આપી છે એટલું જ નહિં પણ જીવનભર યાદ રહી જાય તેવો બોધપાઠ પણ આપ્યો છે, પાપપંથમાં આકંઠ ભરેલી અંગનાના વિચારમાં પલટો આણ્યો છે અને મારા જેવા મદાંધની–આ ભવ મીઠો માની યથેચ્છ રીતે વિચરનારની ચક્ષુઓ ઉઘાડી નાંખી છે. એ સંત! તમને એક, બે વાર નહિં પણ અનેક વાર ધન્ય છે!!"

'હં, હં, આવા ધન્યવાદ! સિન્ધુ દેશના સ્વામી, સદાકાળ એ લંગોટા ને વેશ્યાના વિચારમાં જ રત રહેશો કે કંઇ રાજના જરૂરી કામો માટે અને પ્રજાના શ્રેય અર્થે સમય કાઢશો?'

પ્રભાવતીએ કમરામાં પ્રવેશતાં મજાકમાં કહ્યું 'દેવી! એમ ન બોલો.' ઉદાયને તરતજ ઉત્તર આપતાં જણાવ્યું અને ઉમેર્યું કે–'તમે જેને લંગોટો ધારો છો એ સાચે જ એક જૈન સાધુ હતા.'

'આપ આ શું વદી રહ્યા છો? શું નજરે જોયા છતાં હજુ પણ ભ્રમ સેવો છો? આવી તે મશ્કરી હોય?'

'ના રે ના, આમ ઉતાવળા ન થાઓ.' આમ કહી 'હું ત્હારા ધર્મગુરુની નિંદા નથી કરતો. બાહ્ય ચક્ષુઓ જે વ્યક્તિને લંગોટા તરિકે જોતી હતી એ જ વ્યક્તિ મૂળ રૂપે એક જિનધર્મની ચુસ્ત પવિત્ર વિભૂતિ હતી. એણે કેવળ જિનશાસનને વિનાકારણ અસાધારણ કલંકમાંથી બચાવવા સારુ ભસ્માદિથી વિભૂષિત થઇ 'બાવાજી'નો સ્વાંગ ધર્યો હતો.'

'આપની ગુંચવણીભરી વાતમાં મને કંઇ સમજાતું નથી. જે કંઇ બન્યું હોય તે યથાસ્વરૂપે કહો. કંચન અને કામિનીથી સેંકડો ગાઉ દૂર વસનાર જૈન સાધુ ચંડિકાના મંદિરમાં શા કારણે ગયા? ત્યાં વળી કુતરાની ચાટ સમી પેલી પૈસાની પૂજારણ કયાંથી પહોંચી? સ્વામી! જે હોય તે ચોખ્ખા શબ્દોમાં કહો. આ કંઇ હાસ્યનો પ્રસંગ નથી. પરમાત્મા મહાવીર દેવની ઉપાસિકા ને બાર વ્રતધારી ચેટક ભૂપની તનયા પ્રભાવતી ઘડીભર પણ પોતાના ધર્મ પર કલંક નહીં ચઢવા દે. કદાચ કોઈ રડીખડી વ્યક્તિ કર્મસંજોગે વ્રતભંગ આદરી કુમાર્ગે ગઇ હોય તો એ સંબંધમાં યોગ્ય તપાસ આદરશે.'

પ્રભાવતીએ ઉદાયનનરેશની વાતનો આશય જુદા રૂપે લઇ જઈ આવેગમાં આવી જણાવ્યું.

'અરે! પણ આટલો આવેગ શા સારું?' ઉદાયને સ્મિત કરતાં ને વાતને રંગ પર ચઢાવતાં ઉચ્ચાર્યું અને લંબાવ્યું કે—'ક્ષત્રિયાણીને આવો ગભરાટ ન શોભે. અરિહંત દેવની સાચી ઉપાસિકા આમ ધીરજ ન ગુમાવે. શું મહાવીર દેવની શ્રાવિકા જૈનશાસનની સેવા આ રીતે કરવા ધારે છે? એનામાં પૂરી વાત

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

નામનું કરવા જેટલી પણ સમતા નથી! સાધના પૂજારીને એ શોભે ખરું?'

'તો પછી આપ ઝટ કહી નાંખોને! શા સારુ તલસાવો છો? હું ક્યાં એ વાત નથી જાણતી કે આપને 'જૈનધર્મ' માટે જરા પણ માન કે પ્રેમ નથી. તે વિના આમ દૂધમાંથી પોરા કાઢવાનું ગમે ખરું?'

'અરે! આ તો વાતનું વતેસર થઈ પડ્યું. દેવી! તમે અહીં પગ મૂક્યો ત્યારે સાથે જ હું એ સાચા ત્યાગીના વખાણ કરતો હતો, અને જેટલું તમારા દૈનિક ઉપદેશોએ ન નિપજાવ્યું એથી અતિ વધારે, એ યોગીની દીર્ઘદર્શિતાએ મ્હારા અંતરમાં નિપજાવ્યું છે. વળી એ નિમિત્તે આજે મને ચેટકપુત્રીની ધર્મભક્તિ કેવી છે? ચોળ મજીઠના રંગ જેવી છે કે અલ્પજીવી પતંગ રંગ સદૃશ છે? એ ચકાસવાનો યોગ સાંપડ્યો, એ કંઇ જેવાતેવા આનંદની વાત નથી. તમારી જિજ્ઞાસાને વધુ તીવ્ર કરવાની મારી ઇચ્છા નથી.'

એમ કહી ઉદાયન નૃપે સવિસ્તર વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. એ સુણતાં જ દેવીના મુખ પર લાલીમા પથરાઇ ગઇ. એક સામાન્ય શ્રમણે સ્વપ્રતિજ્ઞાના પાલન-પૂર્વક વિકટ પરિસ્થિતિના ભયાનક વાદળ ડહોળા પસાર થઇ, શાસન પર જરા માત્ર ડાઘ પડવા ન દીધો એટલું જ નહિં પણ જે આત્મા પર મૂકપણે સુંદર છાપ પાડી. જે ધર્મમાં આ જાતના વીરલા મનુષ્યો પડેલા છે તે ધર્મનો વિજય-ધ્વજ અખિલ ભારતવર્ષમાં ફરફરે એમાં નવાઇ પણ શી હોઇ શકે? સ્વપતિમુખે સર્વ વ્યતિકર સાંભળી પ્રભાવતીએ પ્રેમાળ સ્વરમાં હસ્તા મુખવડે આર્જવતા-ભરી વાણીમાં એક જ પ્રાર્થના કરી કે–'નાથ! આપ આજથી પ્રતિજ્ઞા કરો કે આ પ્રકારનો પ્રપંચ પુનઃ માત્ર એકલા જૈન ધર્મ પ્રતિ જ નહિં પણ સર્વ ધર્મ પ્રતિ નહીં આદરું. એ તો સુભાગ્યે દૃઢ મનો-બળવાળા ત્યાગી સાંપડ્યા અને પરિણામ સુંદર આવ્યું; નહિંતર સામાન્ય કક્ષાના માનવીનું આપે યોજેલા સંયોગોમાં અવશ્ય પતન થાત અને એ રીતે ધર્મ પર કાળી ટીલી ચોંટત. આવા પ્રપંચ કરવાથી વિનાકારણ આપદાને નોતરવાપણું છે. એથી તો આ ભવ ને આવતો ભવ–ઉભયનો બગાડો થાય છે. આપને શ્રદ્ધા બેસે તો શ્રી વીરના વચન સ્વીકારો, એ માટે મારો આગ્રહ નથી, છતાં કોઇ પણ પંથની આવી જાતની આકરી અને અવલચંડી તાવણી તો અવશ્ય ત્યજી દ્યો.'

'રાણી! એ જાતનું 'પણ' તો મ્હારા પગલાં અત્રે થતાં પૂર્વે મેં મનથી સ્વીકારી લીધું છે. ચંડિકા મંદિરના શ્રમણની એ યાદગીરી છે. હવે એ પ્રકારનો ભય રંચમાત્ર તું ન ધરીશ. અલબત્ત, મારું વલણ વીતરાગના માર્ગ પ્રતિ વળ્યું છે, છતાં એમાં ભરતીના પાણી ક્યારે ચઢશે એ ન જ કહી શકાય.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

અને મ્હારા સરખી અટલ શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થતાં તો કદાચ વર્ષોના વહાણા વીતશે કે ભવોની હાર લાગશે એ કોણ કહી શકે ?'

ત્યાં તો મહાલયના આંગણામાં કોળાહળ થઇ રહ્યો. સંખ્યાબંધ પહેરેગીરો એક અજાણ્યા આદમીને વીંટાઇ વળી, મહાલય પ્રતિ ઘસડી લાવતાં નજરે ચઢ્યા. તરત જ ભૂપતિ અંદરથી બહાર નીકળ્યા અને અનુચરને તપાસ માટે દરવાજા પર મોકલ્યો.

તરત જ સમાચાર મળ્યા કે 'આગંતુક આદમી જાતે નાવિક છે. આજે સવારે એનું વહાણ સમુદ્ર કાંઠે લાગરેલું છે છતાં હજુ સુધી એના તરફથી દાણ નથી ભરાયું. એક મોટી બંધ પેટી એમાં (વહાણમાં) હોવા છતાં આ સામુદ્રિક કહે છે કે મારી પાસે દાણ ભરવાનું સાધન નથી. બળજબરીથી પેટી ઉઘાડવા માંડી છતાં કેમે કરી ઉઘડતી નથી એટલે થાકીને એના વહાણ પર પહેરો મૂકી, આ સામુદ્રિકને અહીં ઘસડી લાવવામાં આવેલ છે.'

'જાઓ, સત્વર એને મારી સમક્ષ ખડો કરો.' (ચાલુ)

ચોકસી

પ્રશ્નોત્તરમાં સુધારો

૧. તીર્થંકરોના જે ભવો ગણાયેલા છે તે એક મહાવીરસ્વામી સિવાય બીજા પ્રભુના સમકિત પામ્યા પછીના જ છે, પરંતુ તેટલા ઉપરથી એમ ન સમજવું કે તેઓ સમકિત પામ્યા તે અપ્રતિપાતિ અથવા ક્ષાયિક હતું. પ્રાયે પ્રથમ ઉપશમ અને તેને અંતે ક્ષયોપશમ સમકિત પામવાનો જ સંભવ છે. ત્રીજે ભવે તીર્થંકરનામકર્મ નિકાચીત કરે છે તે વખતે પણ સમકિત ક્ષયોપશમ કે ક્ષાયિક હોય છે; ક્ષાયિક જ હોય એમ નથી.

મહાવીરસ્વામીને તો સમકિત પામ્યા પછી અસંખ્યાત ભવો થયા છે, તેમાં મોટા ભવો ૨૭ કહેલા છે.

૨. યુગપ્રધાન એક સાથે પણ જેમ આર્યમહાગિરિ ને આર્યસુહસ્તિ થયા હતા તેમ થાય છે.

૩. સિદ્ધ થનારા જીવોના શરીરનો ⅓ ભાગ સંકોચાય છે તે તેરમા ગુણઠાણાને અંતે યોગનિરોધ કરે છે ત્યારે થાય છે. ચૌદમાને અંતે લખેલ છે તે ભૂલ છે.

ભૂલ સૂચવનારનો આભાર માનવામાં આવે છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

અક્ષરમાળા

(૧)

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૩૪ થી)

પુલ બાંધેલ હોય તેવા નદી-નાળા પરથી માણસો અને વાહનો બેધડકપણે-સુખેથી જઇ શકે છે. જો પુલ ન હોય તો ચોમાસા વિગેરેના સમયે તેવા વિષમ સ્થળેથી પસાર થવું બહુ મુશ્કેલીભર્યું હોય છે અને કેટલીક વખત તો તેમાં પૂરેપૂરું જોખમ રહેલું હોય છે. તેવી જ રીતે આ ભવસાગર પણ સહેલાઇથી ઓળંગી જવો અતિ કઠીન છે, પરંતુ તેના પર જો દયા, દાન, ક્ષમા, સમતા, સરળતા, પ્રમાણિકતા, નિર્દંભતા, ધર્મપાલન, નીતિપાલન ઇત્યાદિ શુભ કાર્યોરૂપ પુલ બાંધી ત્યારપછી તેના પર ચાલીએ તો દુર્ગતિઓ-રૂપ અગાધ જળથી ભરેલા આ સંસારસમુદ્રથી ભય રહેતો નથી અને નિર્ભયપણે શિવ-પુરમાં પહોંચી શકાય છે.

ફૂલવાડીના માળીમાં અને બાળકોને શિક્ષણદાતા શિક્ષકમાં-એ બન્નેમાં બહુ સામ્યતા રહેલી છે. માળી નાજુક એવા કુમળા ઝાડોને જેમ વાળવા ધારે તેમ વાળી શકે છે, તેમ શિક્ષક પણ બાળકને જે રસ્તે વાળે તે રસ્તે તે વળે છે અને તે વખતના-બાળકાળના સંસ્કારો બહુ મજબૂતાઇથી રોપાય છે. વળી માળી જેમ નાના નાના ફૂલના ક્યારાની ખૂબ સંભાળ રાખે છે અને તેને વખતસર પાણી પાય છે, જો તેને વખતસર પાણી પાવામાં ન આવે તો તે સુકાઇ જાય છે તેવી જ રીતે શિક્ષક પણ બાળકોની બરાબર સંભાળ રાખે અને સમજાવીને, હેતથી, પ્રેમાળ વર્તનથી તેને સુશિક્ષણ આપે તો બાળક-રૂપ ફૂલ-ક્યારા પ્રફુલ્લિત રહે છે અને જો તેને તાડન-તર્જન કરે તો તે કરમાઇ જાય છે તેમજ ધારેલી અસર થવી તો દૂર રહી પરંતુ તે યોગ્ય અભ્યાસ કરવાને બદલે નિર્બળ અને ડરપોક બને છે. વળી માળી જેમ જરૂરી એવા ફૂલઝાડના ક્યારામાં ઉગેલા વ્યર્થ તૃણનું ઉન્મૂલન કરી નાખે છે. કેમકે તેમ ન કરે તો જરૂરી ઝાડોનો કસ તે ચૂસી લે છે તે માટે તેમ કરવું જરૂરી છે. તેવી જ રીતે યોગ્ય અને સમજુ શિક્ષક પણ બાળકોની સાથેના અયોગ્ય વર્તનવાળા તેમજ કુમાર્ગી વિદ્યાર્થીઓને દૂર કરે છે. અથવા તેવાઓને બનતા પ્રયાસે સુધારવા પ્રયાસ કરે છે. પણ નાજુક અને ઉગતા બાળકોને તેવી અયોગ્ય સોબતથી બચાવવ તો ખાસ લક્ષ રાખે જ છે. આ પ્રમાણે ફૂલવાડીના માળીમાં અને શિક્ષણદાતા શિક્ષકમ બહુ સામ્યતા રહેલી છે. બલ્કે શિક્ષકની જવાબદારી વિશેષ છે. કેમકે તેને ચૈતન્યવંતા બાળ-કોમાં સારા સંસ્કાર પાડવાના હોય છે.

બૂઝાઇ જતો દીપક વધુ ને વધુ જોરથી પ્રકાશી ઉઠે છે. પણ તે તેના બૂઝાવાન નિશાની હોય છે તેવી જ રીતે દુર્જન પણ હદ મૂકીને તેની દુર્જનતા-નિર્લજ્જતા બતાવે છે ત્યારે તેનો અંત નજીક હોય છે. પોતાના હાથે જ પોતાના પગ પર તે કુહાડો મારતો હોય છે તેનું તેને ભાગ્યેજ ભાન હોય છે. દુર્યોધને કામથી પ્રેરાઇને લાજ-શરમનો ત્યાગ કરી, ભરી રાજસભાની વચમાં જ્યારે મહાસતી દ્રૌપદીજીના વસ્ત્રોને ખેંચાવવા માંડ્યા ત્યારે તે કાર્ય તેના અંતકાળને જ સૂચવતું હતું. સત્યનો જય થાય છે જ એટલે સતીત્વ [illegible] દ્રૌપદીજીને [illegible] ૧૦૮ વસ્ત્રો (અન્ય ગ્રંથોના મતે [illegible] વસ્ત્રો) એક પછી એ

For Private And Personal Use Only

[illegible] અને ઉપરે [illegible] ભૂતાદિક ના [illegible] સ્વાધ્યાયના [illegible] મજબૂત સંસ્કાર થયા. [illegible] અતિ [illegible] અંતરગતિના [illegible] એવા [illegible] છે કે ત્યાંથી નીકળવું બહુ મુશ્કેલ હોય છે.

ભૂત–પ્રેતાદિક દરેક વ્યંતરો ડરપોક અને બાયલા માણસને જ પરેશાન કરી શકે છે, નિડર માણસ તો ત્યાંથી બેધડક ચાલ્યો જાય છે અને તેની નિડરતામાં એટલું તો બળ હોય છે કે તેની પાસે ભૂતાદિકનું જોર ચાલવું પ્રાયઃ અશક્ય હોય છે. તે વિષે આપણે ઠીક જ કહ્યું છે કે.

"બીકણ પ્રેત બીજાને ખાય, ધીરજવાન તે કુશલે જાય." આમ ધીરજ ને નિડરતા એ એવા તો ઉત્તમ ગુણો છે કે ગમે તેવા ગુંચવણના પ્રસંગે પણ તેમાંથી માર્ગ નીકળી શકે છે.

મુખ છે માટે બોલવું જ જોઇએ એમ માનવું એ ભુલભરેલું છે. ઘણા માણસો એવા હોય છે કે જેઓ સતત બોલ્યા જ કરે છે. સાંભળનારને તે વાતમાં રસ પડે છે કે નહીં તેનો તેને વિચાર પણ હોતો નથી અને બોલવામાં પણ કાં તો પોતાની આપવીતી હોય છે કે એવી કોઇ નિર્માલ્ય કહાણી હોય છે. આથી બીજી વાર તેવા માણસ મળે તો તેની સાથે વાત કરવા માંડી એટલે તે તો ગુંદરની માફક ચોંટશે અને અલકમલકની વાતો કાઢશે. આવા માણસોએ સમજવું જોઇએ કે સૌને વખતની કિંમત હોય છે અને એવા ટાયલાં સાંભળવા કોઇ નવરું નથી હોતું, માટે વિચારપૂર્વક, જરૂર જેટલું, અને લાંબુંધી મિતાક્ષરી ભાષામાં, સચોટ અસર કરે તેવી રીતે સ્થાન જોઇને, અને પોતાની યોગ્યતા જાણીને વચન વદનારને કદી પણ પાછળથી પશ્ચાત્તાપ કરવાનો પ્રસંગ આવતો નથી.

યુવાની એ દીવાની ગણાય છે. તેમાં અનેક દુષ્કૃત્યો બની જવાનો સંભવ છે. યુવાનવય તદ્દન નિર્દોષ રીતે જવી મુશ્કેલ છે. તેમ જ યુવાનવયમાં શાંત અને ગંભીરભાવ રહેવો પણ મુશ્કેલ છે. તેને બદલે પ્રાયઃ ઉચ્છૃંખલતા અને તનમનાટ હોય છે. આ પ્રમાણે યુવાનીની એક બાજુએ અનિષ્ટો રહેલાં છે, જ્યારે તેની બીજી બાજુ જોઇએ તો–જે કાર્ય યુવાવસ્થામાં થઈ શકે છે તેવું કાર્ય બીજી એકે વયમાં થઇ શકતું નથી. જો યુવાન મનુષ્ય ધારે તો ઘણા કાર્યોમાં તે ફત્તેહ મેળવી શકે છે તેમ ધર્મકાર્યમાં પણ તે સારામાં સારી પ્રગતિ કરી શકે છે કે જે કામ બાલ્યવયમાં કે વૃદ્ધવયમાં બનવું પ્રાયઃ અશક્ય છે. માત્ર સવાલ એટલો જ છે કે તેવી ભાવના જાગવી જોઇએ અને યુવાનીનો સદુપયોગ થવો જોઇએ.

રૂપવાન જો સદાચારી હોય તો જ શોભે છે, તપસ્વી જો ક્ષમાધારી હોય તો જ દીપે છે અને સત્તાધીશ જો ન્યાયવાન હોય તો જ ગૌરવને પાત્ર બને છે; પરંતુ એ ત્રણે જો વિપરીત માર્ગે ગમન કરે તો તેઓ તેના વાસ્તવિક સ્થાનથી પતિત થાય છે, જગતમાં તેમની લઘુતા થાય છે અને ભવાંતરમાં તે તે કાર્યોના કટુ વિપાકો તેને ભોગવવા પડે છે–દુર્ગતિમાં જવું પડે છે.

લુહાર જેમ લોઢાને ગરમ થાય ત્યારે ટીપીને તેનો યોગ્ય ઘાટ બનાવે છે, પરંતુ ટાઢા લોઢા પર ઘણના પ્રહારો કરી ને પોતાની શક્તિને વ્યર્થ વેડફતો નથી, કેમકે તે સારી રીતે જાણે છે કે મનગમતો ઘાટ ગરમ થયેલા લોઢા પર પ્રહારો કરવાથી જ બને છે.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

તેવા જ રીતે કોઈ પણ વિષયમાં સમય વિના બોલી નાખવાથી તે બાજી બગડી જાય છે અને મૂર્ખની કોટીમાં ખપવું પડે છે. તેને બદલે સમય પર એ જ વાત બોલવાથી તે પ્રસંગ શોભી નીકળે છે અને તે વચનો કાર્યસાધક બને છે. આમ જાણી આજુબાજુની પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ કરી કાર્ય કરવું તેમજ વચન ઉચ્ચારવું તે યોગ્ય અને હિતકર છે.

"વૂઠા હો પ્રભુ! વૂઠા અમીરસ મેહ. નાઠા હો પ્રભુ! નાઠા અશુભ શુભ દિન વાધ્યાજી." શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી મહારાજ, ઉપરોક્ત સ્તવનની કડીમાં ભક્તિભરેલા હૃદયે પ્રભુને કહે છે કે 'હે નાથ! આપના દર્શનથી આજે મારા હૃદયપટ પર તો અમૃતના મેઘની વૃષ્ટિ થઈ છે અને સર્વ પ્રકારના અશુભ તો નાઠા યાને ભાગી ગયા છે અને શુભના-માંગલ્યમય દિવસો શરૂ થયા છે.' પ્રભુના યથાર્થ દર્શન કરનારના આંતરિક અને બાહ્ય અશુભો દૂર થાય એમાં શું નવાઈ!

શુકલ પક્ષમાં પતિને બ્રહ્મચર્ય પાલનનો નિયમ હતો અને કૃષ્ણ પક્ષમાં પત્નીને તે પ્રકારનો નિયમ હતો. એ યુગલ તે શ્રી વિજય શેઠ અને વિજયા શેઠાણી કે જે મહાનુભાવો ત્રિકરણયોગે શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવ્રતને શુભ રીતે પાળવાથી જેઓ ૮૪૦૦૦ સાધુઓની તોલે ગણાયા હતા. નમસ્કાર હો આવા યુગલને અને બ્રહ્મચર્ય મહાવ્રતને!

સુગંધ સૌને પ્રિય હોય છે અને દુર્ગંધ સૌને અપ્રિય હોય છે. દુર્ગંધમાં તો માત્ર કીડાઓ જ રાચે. બાકી સમજદાર તો તેમાં ન જ રાચે એ દેખીતું જ છે. એ પ્રમાણે મનુષ્યમાં પણ જો ગુણરૂપ સુગંધ બહેકતી હોય તો તેની સુવાસ ગ્રહણ કરવા સૌ કોઈ આકર્ષાઈને સ્વયમેવ જ આવે એવો કુદરતી નિયમ છે. અલબત્ત, અવગુણના પણ ગ્રાહકો હોય છે. પણ તે તો દુર્જન પુરુષો. બાકી સુજ્ઞ સમાજ તો ગુણનો જ આદર-ગુણનો જ રાગ કરશે એ નિશ્ચિત છે, માટે પોતાનામાં આકાંક્ષા રહિતપણે ગુણોને જ વધારવા લક્ષ રાખનાર ક્રમે ક્રમે ઉન્નતિના અને આત્મીય ઉત્કર્ષના ઉચ્ચ શિખર પર ચડી શકે છે.

હુકમ કરવાથી રાજાઓનું કામ પૂર્ણ થાય છે, ઇચ્છામાત્ર કરવાથી દેવતાઓનું કાર્ય પરિપૂર્ણ થાય છે અને શરીરવડે મહેનત કરવાથી સામાન્ય મનુષ્યોનું કામ થાય છે. પુણ્યની તરતમતાથી આ પ્રમાણેની ભિન્નતા જગતમાં રહ્યા જ કરે છે. તે જાણી સુજ્ઞજનો પુણ્યરૂપ જમે પાસું વધારવા સદા જાગૃત હોય છે.

ક્ષુદ્ર વિચારોને મનમાં લાવવા એ ક્ષુદ્ર સ્થિતિને આમંત્રણ આપવા બરાબર છે, કેમકે માણસ જેવા વિચારો કરે છે તેવો જ પ્રાયઃ તે થાય છે. તેની પરિસ્થિતિ પણ લગભગ તેવી જ રચાય છે. ખૂનનો વિચાર કરનાર જ ખૂન કરે છે. આમ વિચાર એ સ્થિતિનો ઉત્પાદક હોઈ તે કાર્યોનો જવાબદાર છે. આટલા માટે ઉચ્ચ વિચારો, ઉચ્ચ ભાવનાઓ, ઉચ્ચ આદર્શો રાખવાથી કુદરતી રીતે જ તેનામાં ઓજસ્‌ના અમી ઉભરાય છે કે જેની શુભ અસર અન્યના ઉપર થયા વિના રહેતી જ નથી. એમ જાણીને ક્ષુદ્ર વિચારોને તિલાંજલિ આપવી, તેના આવવાના દ્વારોને બંધ કરવા અને તેને સ્થાને ઉચ્ચ વિચારોથી મગજને અને હૃદયને ભરી દેવું એ ઉન્નતિનો પુરોગામી ઉપાય છે.

રાજપાળ મગનલાલ વહોરા

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

સંવત ૧૯૯૩ ના ફાગણ માસની પત્રિકા નં. ૩૭

શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર જૈન બાલાશ્રમ—પાલીતાણા

(સ્થાપના સં. ૧૯૬૨ ના ચૈત્ર શુદિ ૧૦)

ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ—નિયમાનુસાર સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, ગુરુવંદન, તપશ્ચર્યા તથા ફાગણ શુદિ ૧૩ ના બધા વિદ્યાર્થીઓ પરમ પવિત્ર તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુંજયની છ ગાઉની યાત્રાએ ગયા હતા, વગેરે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ થઇ હતી.

ભેટ:—

શેઠ ધીરજલાલ ચાનાચંદ હા. બનીબ્હેન અમદાવાદ. પૂજાસંગ્રહની ચોપડી નં. ૨.

શેઠ કીલાભાઇ રામજી ભાવનગર. મેસુબ તથા પેંડા શે. ૧૦ દોથાપુરી શે. ૧૦.

શ્રી લબ્ધિસૂરીશ્વરજી જૈન સેવાસમાજ મંડળ—પાલીતાણા સાકર શે. ૧૦.

શેઠ રાયચંદ વીઠ્ઠલદાસ ભાવનગર. જર્મનની રકાબી નં. ૨, વાટકો નં. ૧, અને વાટકી નં. ૧.

જમણવાર:—

શેઠ મગનલાલ લાલભાઇના ધર્મપત્ની શ્રીમતી ભુરીબેન હા. અંબાલાલભાઇ અમદાવાદ.	ફા. શુ. ૧
શેઠ ચતુર્ભુજ મોતીલાલ. ભાવનગર શેઠ નેમચંદ ફકીરચંદ. નવસારી	... ફા. શુ. ૧૩
શેઠ શકરાભાઇ ચુનીલાલ. અમદાવાદ.	ફા. શુ. ૧૫
બાબુસાહેબ જીવનલાલ પનાલાલ. મુંબઇ.	ફા. વ. ૪
સંઘવી રામજી ભગવાનજી. નાની તુંબડી—કચ્છ.	ફા. વ. ૦))

ફાગણ માસની આવક.

૯૪૩—૬—૬ શ્રી નિર્વાહ ફંડ ખાતે.
૧૧૬—૦—૦ શ્રી વાર્ષિક મદદ ખાતે.
૧૬૯—૦—૦ શ્રી ભોજન ફંડ ખાતે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૨૩-૧-૬ શ્રી કેળવણી ફંડ ખાતે.
૫૦૧-૦-૦ શ્રી સ્વામીવાત્સલ્ય ટ્રસ્ટ ફંડ ખાતે.
૨-૪-૦ શ્રી દેરાસરજી ખાતે.
૫૦૧-૦-૦ શ્રી કેળવણી ટ્રસ્ટ ફંડ ખાતે.

૨૨૫૫-૧૨-૦

વિવાદ સભા.

ગુજરાતી

૧ ગ્રામ્ય જીવન.
૨ હિંદનું નવું રાજ્યબંધારણ.
૩ સામાજિક જીવન.
૪ સમાજવાદ.

ENGLISH.

1 Poverty and its effect.
2 Caste system.
3 Socialism.
4 Health.

મુલાકાતઃ—શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ પાટણ, શેઠ જેઠાલાલ અમૃતલાલ મુંબઇ, શેઠ લાલજી દેવજી મુંબઇ, શેઠ દેવજી ટોકરશી રંગુન, શેઠ કેશરીમલ મોતા જાવાલ, ભાઇશ્રી રતિલાલ પોરબંદર. વિ૦ ગૃહસ્થોએ મુલાકાત લીધી હતી.

ઉપદેશકોનો પ્રવાસ

સંસ્થાના પ્રચારકાર્ય તેમજ ફાળા માટે સંસ્થાના ઉપદેશકોને ખાનદેશ તેમજ નાગપુર અને ધારવાડ તરફ મોકલવામાં આવ્યા હતા. બારડોલી, અમલનેર, જલગામ, આકોલા, નાગપુર, ધારવાડ વિગેરે સ્થળેથી જે જે ગૃહસ્થો તરફથી મદદ મળી છે તે સર્વેનો આભાર માનીએ છીએ.

જલગામમાં શ્રી ગેંદાલાલ મીલના સેક્રેટરી શ્રીયુત કેશવલાલ હરિચંદ મોદીએ તથા ધારવાડ બોર્ડીંગ સ્કુલના ગવર્નર રાવબહાદુર કેશવલાલ હીરાલાલ દોશીએ જે સગવડતા અને સહાનુભૂતિ દર્શાવી છે તે બદલ આભાર માનીએ છીએ.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મુનિરાજ શ્રી હિમાંશુવિજયજીનો ખેદકારક સ્વર્ગવાસ

મુનિરાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજના સુપ્રસિદ્ધ શિષ્ય શ્રી વિજયધર્મસૂરિના શિષ્ય સિંધ જેવા કઠિન પ્રદેશમાં પરોપકાર વૃત્તિએ પ્રવાસ કરી રહેલા મુનિરાજ શ્રી વિદ્યાવિજયજીના આ અનેક પ્રકારે તૈયાર થઇ રહેલા અનેકાંતીના ઉપનામવાળા શિષ્યરત્ન હિમાંશુવિજયજી માત્ર ચાર પાંચ દિવસના મેલેરીયા તાવના વ્યાધિથી કરાંચી જતાં માર્ગમાં જ હાલા ગામે ચૈત્ર વદિ ૬ શનિવારે કાળધર્મ પામ્યા છે. એઓ સંસ્કૃત પ્રાકૃત વિગેરે ભાષાઓમાં પ્રવીણ હતા. અનેક શાસ્ત્રોના અવગાહી હતા. પ્રાચીન શોધખાતામાં પ્રીતિવાળા હતા. અનેક લેખો લખવાથી જૈન અને જૈનેતરોમાં પ્રસિદ્ધિ પામેલા હતા. એઓ જ્ઞાનના પ્રાયે અભાવવાળા મારવાડ પ્રદેશમાં **બરલુટ** ગામમાં જન્મ્યા હતા છતાં પૂર્વભવજનિત ક્ષયોપશમાદિકના બળથી સારા અભ્યાસી બન્યા હતા. ચારિત્ર પાળવામાં પરિપૂર્ણ તત્પર હતા. અન્ય જનોને ચારિત્રના આદર્શરૂપ હતા. વક્તા હતા, કવિ હતા, લેખક હતા અને જો આયુષ્ય વિશેષ હોત તો જૈન શાસનને દીપાવે તેવા હતા તેમનો માત્ર ૩૩ વર્ષની લઘુવયમાં એકાએક અભાવ થવાથી તેમના ગુરુ મહારાજને લાગી આવે તેમાં તો આશ્ચર્ય શું ? પરંતુ જે કોઇ તેમના પરિચયમાં આવેલા છે તેમને તેમની ખોટ અસહ્ય જણાય તેમ છે. જૈન સમુદાયે એક પહેલ પાડેલો અને ઝગમગાટ કરતો હીરો ગુમાવ્યો છે. એક ગુણજ્ઞ મુનિની શાસનને ખોટ પડી છે. એવા સદ્ગુણી મુનિઓની સંખ્યા બહુ અલ્પ છે તેમાં ઘટાડો થયો છે. એમનો પ્રવાસ કઠિન છતાં સર્વે મુનિઓના સંગાતથી સુખરૂપ હતો. તેમાં એકાએક ખામી આવી પડી છે, પરંતુ ભવિતવ્યતા બળવાન હોવાથી હવે તે સંબંધમાં શાંતિ રાખ્યા સિવાય બીજો ઉપાય જ નથી. સ્વયં સંસારની પરિસ્થિતિને સમજનાર મહારાજ શ્રીવિદ્યાવિજયજીને દિલાસો આપવાનું અમારું કામ નથી. અમે તો જેવા ઉત્સાહથી સિંધમાં પધાર્યા છે તેવો ઉત્સાહ કાયમ રાખવા-ઉત્સાહ ભંગ ન થવા વિનંતિ કરી સદ્ગતના આત્માને શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

Reg. No. B. 156

[illegible] ગ્રંથો શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભામાંથી મળી શકશે.

[illegible] (શ્રીજિનદાસગણિકૃત ચૂર્ણિ, શ્રીભદ્રબાહુસ્વામીકૃત નિર્યુક્તિયુક્ત) ૪-૦-૦
[illegible] (શ્રી જિનદાસગણિકૃત ચૂર્ણિયુક્ત) ૪-૦-૦
[illegible] (શ્રી હરિભદ્રસૂરિકૃત) સટિપ્પન ૦-૧૦-૦
[illegible] ઉ. ધર્મસાગરજીકૃત, તિથિનિર્ણય ૦-૮-૦
[illegible] હૈમપ્રભા વ્યાકરણ ૨-૮-૦
[illegible] સિદ્ધપ્રભા વ્યાકરણ ૦-૧૨-૦
૭ શ્રી આચારાંગસૂત્ર વૃત્તિઃ (શીલાંકાચાર્યકૃત) [ભાગ ૧ લો, બીજો. સંપૂર્ણ] ૭-૦-૦
૮ [illegible] (શ્રી દાનશેખરસૂરિકૃત ટીકાયુક્ત) ૫-૦-૦
૯ [illegible] (ઉપદેશમાળા) મલધારી શ્રી હેમચંદ્રસૂરિપ્રણીત સ્વોપજ્ઞ વૃત્તિયુક્ત ૬-૦-૦
૧૦ શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્ર સભાષ્ય (હારિભદ્રી ટીકાયુક્ત) ૬-૦-૦
૧૧ [illegible] શતક સટીક (ઉ. ધર્મસાગરજી ગુરુવિરચિત) ૦-૧૦-૦
૧૨ બુદ્ધિસાગર (સોની સંગ્રામસિંહવિરચિત) ૦-૩-૦
૧૩ શ્રી વિશેષાવશ્યક સૂત્ર ભાગ ૧ લો. (કોટ્યાચાર્યકૃત ટીકાયુક્ત) ૫-૮-૦
૧૪ ,, ભાગ ૨ જો. ,, ૫-૮-૦
૧૫ ભવભાવનાવૃત્તિઃ ભાગ ૧ લો.(મલધારી શ્રીહેમચંદ્રસૂરિકૃત સ્વોપજ્ઞ ટીકાયુક્ત) ૩-૮-૦
૧૬ ,, ભાગ ૨ જો. ,, ૩-૮-૦
૧૭ કલ્પકૌમુદી-કલ્પસૂત્ર ટીકા (ઉ. શાંતિસાગરવિરચિત). ૨-૦-૦
૧૮ ષોડશક પ્રકરણ (હરિભદ્રસૂરિવિરચિત-યશોભદ્રસૂરિ પ્રણીત વૃત્તિયુક્ત) ૧-૦-૦
૧૯ ષડાવશ્યક સૂત્રાણિ (નવીન સાધુયોગ્ય) ૦-૮-૦
૨૦ ઉત્પાદાદિ સિદ્ધિઃ (શ્રી ચંદ્રસેનસૂરિપ્રણીત સ્વોપજ્ઞ ટીકાયુક્ત) ૨-૮-૦
૨૧ શ્રી વર્ધમાન દેશના. સંસ્કૃત ગદ્યબદ્ધ (રાજકીર્તિગણિ વિરચિત) ૨-૮-૦
૨૨ શ્રી નંદિસૂત્ર ચૂર્ણિ (હારિભદ્રી વૃત્તિયુક્ત) ૧-૧૨-૦
૨૩ શ્રી અનુયોગદ્વાર ચૂર્ણિ ,, ૨-૦-૦
૨૪ ધર્મોપદેશ કર્ણિકા. (સંસ્કૃત ગદ્યબંધ કથાઓનો સંગ્રહ) ૦-૧૨-૦
૨૫ શ્રી ભગવતી સૂત્ર. ભાષાંતરયુક્ત ભાગ ૧ લો. શતક ૩ (પંડિત બેચરદાસ સંપાદિત) ૨-૮-૦
૨૬ શ્રી જ્યોતિષ કરંડક પ્રકિર્ણક સટીક (મલયગિરિજીકૃત ટીકાયુક્ત) ૩-૦-૦
૨૭ પંચવસ્તુક ગ્રંથ (શ્રી હરિભદ્રસૂરિકૃત સ્વોપજ્ઞ ટીકાયુક્ત) ૩-૦-૦
૨૮ વિચારરત્નાકર (ઉ. કીર્તિવિજયજીકૃત) ૩-૦-૦
૨૯ પ્રવચનસારોદ્ધાર-ભાગ ૨ જો. (શ્રી સિદ્ધસેનસૂરિકૃત ટીકાયુક્ત) ૪-૦-૦
૩૦ શ્રી પુંડરિક ચરિત્ર સંસ્કૃત પદ્યબંધ (શ્રી કમળપ્રભાચાર્ય વિરચિત) ૫-૦-૦
૩૧ શ્રી ધન્નાશાલિભદ્ર ચરિત્ર (શ્રી પૂર્ણભદ્રગણિકૃત) ૧-૮-૦
૩૨ શ્રી [illegible] સૂત્ર (શ્રી અભયદેવસૂરિકૃત ટીકાયુક્ત) ૧-[illegible]

[illegible] પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ-ભાવનગર

For Private And Personal Use Only